

YIVO ARCHIVES

Record Group 80

Elias Tcherikower Archive Records of the Mizrakh Yidisher Historisher Arkhiv

1717, 1841-1874, 1881-1896, 1901-1947, 1956, undated
[Bulk Dates 1919-1927]

Folder No. 31

2724

083 1102

110

18 1102 К СК

Банды и атамань

А т а м а н ь А н г е л ь ./С п р а в к а/.

Атаманъ Ангелъ былъ виднымъ офицеромъ украинской арміи /"петлюровской"/ въ періодъ первой Директоріи и однимъ изъ первыхъ вступилъ на путь устройства еврейскихъ погромовъ. Онъ оперировалъ въ Черниговской и отчасти Полтавской губерній. Въ самомъ началѣ побѣды Директоріи, вскорѣ послѣ того, какъ ея войска заняли Кіевъ /вторая половина декабря 1918 г./ въ Черниговской губерніи стали дѣйствовать такъ называемый "Курень смерти имени кошевого Ивана Сирко", во главѣ котораго сталъ сотникъ Ангелъ. Ангелъ занялъ ст. Борзну, а ~~затѣмъ~~ затѣмъ его отрядъ /называемый, очевидно, "Черноморскій кош"/ также занялъ ст. Бахмачъ, Черниговск. губ., линія Бахмачъ-Кіевъ, гдѣ 2-го января 1919 г. учинилъ погромъ надъ еврейскимъ населеніемъ. Всѣ еврейскіе пассажиры, проѣзжавшіе эту станцію /Бахмачъ - бойкая узловая станція/, были насильно сняты съ поѣздовъ и подвергнуты жестокимъ истязаніямъ. Вотъ что сообщаетъ объ этомъ экстренная телеграмма, посланная предсѣдателю Украинской Директоріи Винниченко Еврейскимъ Общиннымъ Совѣтомъ въ Ромнахъ, - станція, находящейся въ сосѣдствѣ съ Бахмачемъ /изъ Бахмача телеграфировать было рисковано/ от 6-го января 1919 г.

"Первоначально украинскіе казаки хотѣли всѣхъ снятыхъ евреевъ разстрѣлять, затѣмъ они рѣшили разстрѣлять каждаго пятого и уже начали отбирать свои жертвы, въ концѣ концовъ ограничились тѣмъ, что всѣхъ высѣкли. Всѣ евреи были при этомъ ограблены; у нихъ отобрали вещи и деньги, затѣмъ ихъ избили шомполами по голому тѣлу. Э т о й экзекуціей руководилъ атаман полка. Нѣкоторые вышли чуть живыми изъ этой экзеку-

ціи, инне пропали и судьба ихъ неизвѣстна." /Телеграмма эта, ~~какія~~ копія коей была прислана также въ Еврейскій Національний Секретаріатъ^{х/}, была напечатана въ кн. "Еврейская автономія и Еврейскій Національний Секретаріатъ на Украинѣ", выпущенная Секретаріатомъ въ Кіевѣ, въ началѣ 1920 г., стр. 127/. Факты насилій надъ евреями на ст. Бахмачъ подтверждаются также въ показаніи одного изъ пострадавшихъ М.Александрова /Кіевъ, Бассейная ул., 3, кв. 15/, данномъ имъ Еврейскому Національному Секретаріату въ началѣ января 1919 г. /"Донесеніе очевидца о Бахмачскомъ избіеніи евреевъ", архивъ Еврейскаго Національнаго Секретаріата/. Что погромомъ въ Бахмачѣ руководилъ дѣйствительно сотникъ Ангель подтверждается слѣдующими неопровержимыми данными: 9-го января 1919 г. предсѣдателю Украинской Директоріи Винниченко представилась, по инициативѣ Еврейскаго Національнаго Секретаріата, смѣшанная депутація изъ украинскихъ и еврейскихъ общественныхъ дѣятелей по вопросу о принятіи мѣръ противъ погромовъ /ред. украинской газеты "Нова Рада", А.Никольскій, предсѣдатель украинской освіти Ф.Матушевскій, бывшій украинскій министръ Вязловъ, редакторъ, "Книгарь" и изд. "Часъ" В.Королевъ и проф. Флоринскій, а отъ Еврейскаго Національнаго Секретаріата В. Темкинъ и д-ръ М.Шварцманъ/. Въ бесѣдѣ съ ними Винниченко сообщилъ, что "Сотникъ Ангель, прославившійся своими /погромными/ походами на ст.Бахмачъ арестованъ; "банда" его разоружена, а онъ самъ будетъ разстрѣлянъ" /см. упомянутую книгу "Еврейская автономія и Еврейскій Національний Секретаріатъ на Украинѣ", стр. 104/. Это обѣщаніе было Винниченко дано также и другой представившейся ему депутаціи по поводу погромовъ, состоящей изъ

х/ Исполнительный органъ, избранный Еврейскимъ Національнымъ Собраніемъ на Украинѣ, состоящимъ въ Кіевѣ 3-12 ноября 1918 г.

Бердичевского Городского Головы, губ. комиссара и 5 представителей социалистических партий в Киев 10-го января. /Отчетъ объ этой бесѣдѣ хранится въ архивѣ Ред. Коллегіи по собраніи матеріаловъ о погромахъ на Украинѣ за № /1. Въ дѣйствительности, обѣщаніе, данное депутациямъ Главой Украинской Директоріи не было исполнено: сотникъ Ангель не былъ арестованъ и наказанъ, и уже, конечно, не разстрѣлянъ.

Ангель на время скрывается съ горизонта, но позже онъ становится однимъ изъ руководителей партизанскихъ повстанческихъ отрядовъ въ Черниговскомъ и Полтавскомъ районахъ. Въ началѣ апрѣля 1919 г. Ангель примыкаетъ къ так наз. "Курію Смерти Лѣвобережной України", оперировавшему въ Лохвицкомъ и Лубенскомъ уѣздахъ, Полтавской губ., 13-го іюня 1919 г. Ангель появляется, стоя во главѣ большого повстанческаго отряда въ районѣ Прилукъ, а въ концѣ іюня онъ со своимъ отрядомъ захватываетъ м. Ичню, Черниговской губ., Борзенскаго уѣзда /въ районѣ Бахмача/. 28-го іюня /ст.стиля/ онъ созвалъ набатомъ мѣстное христіанское населеніе на сходъ, на которомъ онъ выступилъ съ рѣчью противъ "евреевъ и коммунистовъ". "Что дѣлать намъ съ евреями. обратился онъ съ вопросомъ къ крестьянамъ и тутъ же отвѣтилъ: "евреевъ, какъ вредный элементъ, мы всѣхъ отошлемъ въ Палестину, а коммунистовъ - неевреевъ въ Москву". Вслѣдъ за этимъ казаки его отряда принялись за грабежъ и избіеніе еврейскаго населенія. Погромъ продолжался всего нѣсколько часовъ, въ результатѣ еврейское населеніе оказалось ограбленнымъ и слѣдующіе 11 человекъ убиты: Абрамъ Пилевичъ, Іосифъ Дайхесъ, отецъ Дайхеса, умершій отъ ранъ, Лея Воловикъ и ея 5-ти лѣтній сынъ, А.Западинскій и его 12-ти лѣтній сынъ, Гилель Вольпинъ, Іосифъ Шапаренко, Пинхусъ Липинъ и Іуда Некрутманъ. Многія женщины были при этомъ изнаси-

лованы. Погромъ былъ прекращенъ внезапнымъ наступленіемъ противъ повстанцевъ отряда Красной арміи. Характерно то обстоятельство, что въ то время, какъ отрядъ Ангела такъ расправлялся съ еврейскимъ населеніемъ, мѣстный органъ коммунистическій власти - совѣтскій "Исполкомъ" оставался спокойно на мѣстѣ, никѣмъ нетронутый /Всѣ эти свѣдѣнія заимствованы изъ отчета о событіяхъ въ Ичи председателя Еврейской Общины въ Борзнѣ Я.Расновскаго, въ архивѣ Редакціонной Коллегіи № 247/.

Имѣются нѣкоторыя указанія о томъ, что Ангель, какъ атаманъ повстанческихъ отрядовъ, явился агентомъ украинскаго правительства Петлюры, находящагося тогда на западной границѣ Подольской губ. у Галиціи. Председатель Совѣта Народныхъ Комиссаровъ Украины Х.Раковскій опубликовалъ въ "Извѣстіяхъ Всеукраинскаго Центрального Исполнительнаго Комитета" /въ № 177, отъ 14-го августа 1919 г./ секретный документъ, - приказъ командира штаба украинской дѣйствующей арміи, за № 751, отъ 17-го іюля 1919 г. къ "Атаману повстанческихъ войскъ на Черниговщинѣ Ангелу", въ коемъ говорится: "Регулярныя части республикъ, арміи Атамана Петлюры, подкрѣпленныя присоединеніемъ галиційской арміи, въ ближайшіе дни переходятъ въ рѣшительное наступленіе противъ большевиковъ. Отъ вашихъ повстанческихъ группъ требуется помощь для нашей арміи" /идетъ перечисленіе характера этой помощи/.

3/VI 1921 г.

И. Раковскій

*Commissaire pour
Comité des délégués
Juives, Paris.*

5230

Атаманъ Волянецъ.

/ На основаніи матеріаловъ архива Редакціонной Коллегіи /.

Атаманъ ВОЛЫНЕЦЬ первоначально начальникъ войсковой части регулярной арміи Украинской Директоріи /перваго періода/, а затѣмъ атаманъ повстанческихъ партизанскихъ отрядовъ, оперировавшихъ въ районѣ Летическаго, Гайсинскаго, Литинскаго, Винническаго уѣздовъ въ Подоліи и въ сосѣднихъ уѣздахъ Кіевской губерніи. Волянецъ является однимъ изъ первыхъ офицеровъ регулярной украинской арміи, выступившихъ съ антисемитски-погромнымъ походомъ противъ еврейскаго населенія. Его первыя выступленія противъ евреевъ относятся къ январю 1919 г., въ районѣ Летичевъ-Меджибожь, Подольской губ., гдѣ онъ занималъ постъ атамана Гайсинскаго окремнаго /окружнаго/ куреня імені Петлюры.

Въ первыхъ числахъ января 1919 года, когда на Украинѣ и въ Подольской губерніи, въ частности, была власть Украинской Директоріи, во главѣ съ Петлюрой и Винниченко. Комендантъ города Летичева, нѣкій Щерблюкъ, въ цѣляхъ борьбы съ вновь образовавшимися большевистскими военно-революционными комитетами /или "штабомъ"/, привелъ въ городъ для борьбы по его словамъ, съ еврейскимъ засиліемъ "окремный Курень имени Петлюры" /заявленіе въ Еврейскій "національний Секретаріатъ въ Кіевѣ отъ делегата Летической Еврейской Общины частнаго повѣреннаго Бера Хаимовича Пульера, Результатомъ пребыванія въ Летичевѣ названнаго отряда были событія, разыгравшіяся приблизительно между 7 и 14 января, и, подвергнувшія еврейское населеніе грабежамъ, избиеніямъ и издѣвательст-

вамъ. Солдаты Куреня нападали на еврейскія квартиры, грабили и избивали, если же случайно попадали въ христіанскіе дома, то извинялись. Жертвы грабежей и изнасилованій заявляли, что руководили этимъ помощникъ атамана Куреня и другой украинскій офицеръ Войко. Помощникъ атамана грозилъ перерѣзать всѣхъ евреевъ, а атаманъ требовалъ, чтобы евреи доставили ему председателя Бунда, нѣкоего Сандлера, иначе онъ расправится со всѣми евреями. Штабъ Куреня занялъ помѣщеніе богатаго еврея Криштейна, разорилъ всю обстановку его на сумму около 200.000 рублей. Отрядъ арестовалъ въ Летичевѣ до 400 евреевъ, которые послѣ произведенныхъ надъ ними насилій были отпущены.

По показаніямъ Летической жительницы, аптекарской ученицы Сирота /заявленіе Ал. Купера въ Евр. Нац. Секретариатъ/ только въ теченіе дня 12-го января былъ произведенъ 21 грабежъ, причемъ были случаи изнасилованія женщинъ.

Изъ Летичева отрядъ ушелъ въ Меджибожъ /телеграмма отъ Летич. Евр. Общины въ Е.Н.С./.

Что атаманомъ вышеназваннаго Куреня въ это время былъ Волынецъ видно изъ слѣдующаго:

16-го января 1919 года въ М е д ж и б о ж ѣ было опубликовано на украинскомъ языкѣ воззваніе подъ заголовкомъ "До населенія Литичевского Повіту", подписанное "атаманъ Гайсинскаго Окремого Куріня імені Петлюри - Волынецъ" и "Куріній есаулъ Н. Стороженко" /печатный "кземпляръ воззванія хранится въ архивѣ Редакціонной Коллегіи/. Въ этомъ воззваніи Волынецъ извѣщаетъ населеніе, что по приказу правительства Украинской Народной Республики онъ прибылъ со своимъ Куренемъ въ Летичевскій уѣздъ "для со-

дѣйствія мѣстной власти въ ея борьбѣ съ большевистко-жидовскими бандами, нарушающими порядокъ и спокойствіе въ уѣздѣ? Указавъ на то, что какой то "жидъ изъ Меджибожа", по имени Мушлинъ, получилъ отъ большевиковъ 7 милліоновъ рублей и вмѣстѣ со своими единомышленниками Яковомъ Федоришинымъ, Петромъ Горячимъ, Ульяномъ Лодишкою, Мирномъ марковице и Дзюбою организовалъ большевистскую банду, Волынецъ призываетъ къ защитѣ Директоріи и сброситъ съ себя "чужеземное панское ярмо". /Воззваніе напечатано также въ книгѣ матеріаловъ "Еврейская автономія и Національный Секретаріатъ на Украинѣ", вып. Евр. Нац. Секр. въ 1920 г. въ Кіевѣ, стр. 122/. Это воззваніе, написанное въ явно хитизевшии антисемитскомъ тонѣ, является одной изъ первыхъ попытокъ представить большевизмъ, какъ дѣло рукъ евреевъ.

Въ началѣ марта того же года Волынецъ вновь выплываетъ, но уже въ другомъ районѣ.

11-го марта, днемъ, Петлюровскій отрядъ, человекъ въ 15, занялъ мѣстечко У ш о м и р ѣ, Волынской Губерніи. Солдаты отряда ворвались въ синагогу, и заставъ тамъ пару стариковъ - Гольдмана и Зингермана 70 лѣтъ, жестоко избили ихъ. Къ вечеру сила стало прибывать все больше и больше. Группами въ 5-10 человекъ стали обходить дома и подъ крики "бей жидовъ" и "смерть жидамъ" требовали денегъ и драгоценностей. Вѣдники, которые могли удовлетворить ихъ требованія только въ незначительной степени, были избиваемы до полусмерти и подвергались опасности разстрѣла /семейство Корецкихъ, семейство раввина Нудельмана и много др./ . Жители-евреи, попрятавшіеся въ своихъ домахъ узнали, что убитъ Шрайбманъ

из м.Кутново, старикъ Бнкъ и его 18-тилѣтній внукъ; ранено было около 10 человекъ, а избиты и ограблены почти все. Въ часъ ночи въ мѣстечкѣ начался пожаръ и сгорѣли три большихъ дома — Брайдмана, Гастовскаго и Гельмана. Утромъ 15-го марта грабежи продолжались оставшимися въ мѣстечкѣ 15-ю солдатами /главныя силы ушли/, къ которымъ пристали мѣстные крестьяне. Забирали рѣшительно все, что можетъ годиться въ хозяйствѣ, а ночью при содѣйствіи казаковъ были окончательно разграблены 45 лавокъ, имѣющихся въ мѣстечкѣ. Убитыми оказались Шмуль Нудельманъ /сапожникъ/, его жена и 3-лѣтній ребенокъ, Ушеръ Аврумъ, Хаимъ Фрегеръ. Когда узнали, что штабъ полка находится въ мѣстечкѣ, то была снаряжена делегация изъ председателя Народной Управы христіанина Бутника и одного еврея Виленскаго. На жалобы и рассказы про убійства и грабежи принявшею делегацию полковникъ Волынецъ отвѣтилъ: "Если буде на десять жидовъ меньше, что за бѣда?" — Доставленный евреями изъ м.Горошекъ табакъ былъ принятъ полковникомъ, но когда опять попросили защиты отъ грабителей, полковникъ выгналъ просителей. На второй день Пасхи полковникъ приказалъ доставить ему немедленно 10 лошадей съ сѣдлами, увеличивъ потомъ это число на 14. Евреи собрались въ синагогѣ для сбора денегъ; въ 12 часовъ туда подъѣхалъ прибывшій начальникъ дивизіи /фамилія неизвѣстна/ въ сопровожденіи полковника и другихъ офицеровъ; евреевъ выгнали на дворъ, гдѣ начальникъ дивизіи обратился къ нимъ со словами: "жиды, кровопійцы, братья большевиковъ", угрожалъ поджечь мѣстѣчко со всехъ сторонъ и велѣлъ въ точности исполнять приказы полковника. Были взяты 10 слѣдующихъ заложниковъ: раввинъ Браскеръ и Фридманъ, Герцманъ

Мендель, Кофманъ Шмарья, Кофманъ Михель, Шляхманъ Ицко, Фаерманъ Моисей, Флейшманъ Гона, Киплицъ Янкель и Сандекъ Аронъ. Двое изъ ихъ вскорѣ были освобождены, а остальные сидѣли арестованными до отступления полка. Евреи сдѣлали большія усилія и доставили требуемых лошадей, обошедшихся въ 120.000 руб. Послѣ этого полковникъ и издалъ новый приказъ: доставить 10 бутылокъ вина, варенье, торты, 1000 яицъ, 25 курицъ. Все было исполнено и, когда делегация все требуемое принесла полковнику, то послѣдній похвалилъ евреевъ за исправность, проводилъ делегацию на улицу и заставилъ старшаго изъ делегации 75-лѣтняго старика / Ф.В.Гарбанъ / плясать. Старикъ плясалъ, а полковникъ подбадривалъ его нагайкой и шашкой. 11-го апрѣля, утромъ, полкъ вмѣстѣ со штабомъ, во главѣ съ полковникомъ Волынцемъ ушелъ изъ Ушомира.

Все эти факты взяты изъ доклада, составленнаго Ушомирскимъ Комитетомъ помощи и поступившаго въ Центральный Еврейскій Комитетъ Помощи пострадавшимъ отъ погромовъ въ Кіевѣ.

Въ маѣ Волынецъ опять возобновилъ свои погромы похода, которыя приняла уже болѣе длительный характеръ.

4-го мая 1919 года Волынецъ со своей бандой появился въ Гайсинскомъ уѣздѣ Подольской губ. и 12-го того же мѣсяца банда, числомъ около 800 - 1.000 человекъ, ворвалась въ городъ Г а й - с и н ѣ. Въ теченіе нѣсколькихъ часовъ было убито около 300 человекъ, послѣ чего рѣзня была приостановлена по приказу Волынца, или же, благодаря стараніямъ группы мѣстной русской интеллигенціи. Все мужчины, даже маленькіе мальчики, были собраны въ одинъ домъ, гдѣ ихъ страшно истязали. Черезъ 3 дня ихъ освободили. По-

громъ продолжался около двухъ недѣль - все время пребыванія бандитовъ въ городѣ.

25-го того же мѣсяца отрядъ Волынца ушелъ изъ Гайсина.

Въ первыхъ числахъ іюня Волынецъ опять пришелъ съ отрядомъ человекъ въ 50. На этотъ разъ владичество Волынца продолжалось двѣ недѣли, рѣзни не было, но грабежи все время продолжались.

/Изъ доклада о событіяхъ въ Гайсинскомъ округѣ уполномоченнаго Отдѣла Соціального Обеспеченія въ Кіевѣ - Соболевъ/.

Тѣ же данныя подтверждаются показаніями Моисея Шпильберга /въ матеріалахъ Отдѣла Помощи пострадавшимъ отъ погромовъ при Красномъ Крестѣ въ Кіевѣ/, который опредѣляетъ число убитыхъ 12 мая преувеличенной цифрой въ 340 человекъ.

8-го іюня Волынецъ снова вступилъ въ Гайсинь /изъ села Терновки/, послѣ чего населеніе бѣжало изъ города. Убивали, главнымъ образомъ, еврейскую молодежь, но не мало погибло и пожилыхъ, а также женщинъ /изъ показаній того же Шпильберга/.

14-го мая, послѣ погрома, устроеннаго бандой Шепеля, Волынецъ прибылъ въ г. Л и т и н ь съ отрядомъ и было устроено молебствіе, во время котораго раздались провокаціонные выстрѣлы. По подозрѣнію былъ арестованъ одинъ еврей, скоро выпущенный, и взято было 50 евреевъ заложниками. Волынецъ произнесъ передъ евреями рѣчь и говорилъ, что власть захвачена молодыми евреями, что взрослое поколѣніе евреевъ не должно этого допустить, и, что, вслѣдствіе этого происходитъ все несчастіе. /Изъ разказа б. санитарнаго врача Ф. въ матеріалахъ Редакціонной Коллегіи, достав. И. Гуменеромъ/.

Въ іюніѣ /по нѣкоторымъ свѣдѣніямъ въ іюлѣ/ 1919 года въ м. Т е п л и к ѣ, Гайсинскаго уѣзда, Подольской губерніи, прибыли 6 бандитовъ, выдававшихъ себя за "волынецъ", и потребовали у населенія контрибуціи. Требуемая сумма не могла быть собрана, тогда старшій изъ бандитовъ хотѣлъ взять съ собою заложниковъ, но былъ убитъ милиціонеромъ. Остальные разбѣжались.

17-го іюля того же года въ Тепликъ прибылъ Волынецъ съ его бандой въ 150 человекъ. Сейчас же по прибытіи они стали звонить въ колокола и созывать сходъ. Евреи попрятались на чердакахъ и въ погребахъ. Всадники разбѣжали по улицамъ, извлекали евреевъ изъ чердаковъ и погребовъ, причемъ многихъ убили. Евреи тогда всѣ высыпали на улицу, гдѣ ихъ окружили пулеметами. Молодежь, 27 чел., связали веревками; отъ евреевъ потребовали, чтобы они повѣсили одного христіанина милиціонера и одного христіанина члена большевистскаго Ревкома, задержанныхъ бандитами. Когда изъ евреевъ на это предложеніе никто не откликнулся, бандиты взяли двухъ евреевъ и побоями заставили ихъ повѣсить тѣхъ лицъ. Когда оба христіанина повисли мертвыми, была дана команда пулеметчикамъ стрѣлять въ евреевъ. На плачь и крики матерей и дѣтей Волынецъ потребовалъ 4 милліона руб. контрибуціи и 4 пулемета. Не получивъ этого, онъ взялъ съ собою въ качествѣ заложниковъ 27 связанныхъ еврейскихъ молодыхъ людей и 20 христіанъ, заявивъ, что онъ ихъ освободитъ когда ему принесутъ контрибуцію. Христіанъ посадили на подводны, а евреевъ сильно избивали нагайками и палками, сняли съ нихъ все платье, разставили въ ряды и подъ конвоемъ отправили пѣшкомъ въ Мартовку, въ 10-ти верстахъ отъ Теплика. Въ Марковкѣ

евреевъ-заложниковъ погнали къ рѣкѣ смывать съ себя кровь, причемъ ихъ заставляли погружаться возможно глубже въ воду и кричали имъ, чтобъ напились, какъ кони, ибо такъ скоро питья не получаютъ. Потомъ приказали выйти изъ рѣки, сильно избили нагайками и заставляли плясать, "какъ у евреевъ въ субботу". Послѣ того, какъ нѣкоторые упали въ изнеможеніи, всѣхъ загнали въ хлѣвъ, куда бросили куски хлѣба. Въ среду 19-го того же мѣсяца, утромъ, съ заложникамъ — и отправились в село Михайловку, куда прибыла делегация изъ Тепликскихъ евреевъ и христіанъ, привезшая разные товары и 200.000 руб. контрибуціи, и просила объ освобожденіи заложниковъ. Волынецъ отвѣтилъ, что здѣсь онъ не можетъ съ ними говорить, предложилъ ѣхать за нимъ въ Гайсинь. По дорогѣ въ Гайсинь послышалась стрѣльба изъ броневика, вслѣдствіе чего миновали Гайсинь и всю ночь ѣхали до деревни Носовець. Делегация, заночевавшая въ Гайсинѣ, прибыла на слѣдующій день, — четвергъ 20 іюля въ 12 часовъ дня, въ Носовець. Принявъ контрибуцію, Волынецъ немедленно освободилъ 20 христіанскихъ заложниковъ, находившихся все время въ сравнительно хорошихъ условіяхъ, а евреевъ оставилъ до присылки еще контрибуціи. Делегация вмѣстѣ съ христіанскими заложниками отправилась обратно домой. Евреевъ заложниковъ повезли дальше, въ Брацлавъ, изъ Брацлава назадъ въ Гайсинь. По дорогѣ въ Гайсинь многіе падали съ ногъ и ихъ заставляли побоями ходить; они умоляли посадить на подводы отъ заложниковъ христіанъ тѣхъ, кто уже не могъ больше ходить, — имъ отвѣчали, что "нагайка подгонитъ". Въ Гайсинѣ ихъ загнали въ хлѣвъ, у котораго поставили стражу. 23-го іюля съ заложниками отправилась въ Граново /по дорогѣ захватили еще

одного молодого еврея, и ихъ уже было 28 чел./, изъ Гранова - въ Саваспановку. По дорогѣ въ Саваспановку они видѣли изъ заложниковъ 17 человекъ и разстрѣляли ихъ. По прибытіи въ деревню оставшихся 1¹ чел. жестоко избивали шапками и нагайками. Когда несчастные, валяясь на землѣ и корчась отъ боли, умоляли прекратить мученія и также разстрѣлять ихъ, мучители отвѣчали, что раньше слѣдуетъ помучить, а застрѣлить не опоздають. 2 дня - 24 іюля и 25 іюля они находились въ хлѣвѣ, окруженные стражей; имъ подбрасывали куски хлѣба. 26 іюля въ 10 часовъ утра имъ объявили, что вслѣдствіе того, что отряду необходимо уйти ихъ разстрѣляютъ. Вдругъ послышалась стрѣльба: стража разбѣжалась и прибывшіе красноармейцы освободили заложниковъ, которые были доставлены въ Умань. 8 изъ этихъ заложниковъ /Гурвинъ, Тахманъ, Рейценъ, Палотникъ, Грувманъ, Нейманъ, Кобеляцкій и Урманъ/ лично сообщили все вышеизложенное 3-го августа 1919 года сотруднику "Краснаго Креста" въ Умани Х. Гофману.

Послѣ налета Волынца взаимоотношенія между евреями и христианами въ Тепликѣ обострились, христиане жаловались, что изъ за евреевъ они вынуждены платить контрибуцію. Впродолженіи значительнаго времени происходили нападенія мелкихъ бандъ. Милиція часто провоцировала ночью панику, нападала на еврейскій домъ, грабили и убивали. Делегация, снова отправившаяся къ Волынцу, обратно не вернулась. Тѣмъ временемъ произошли нападенія на Тепликъ сперва Сокола съ его бандой, а потомъ Хмаря съ бандой. Делегация, отправившаяся къ Волынцу, была задержана въ пути Соколомъ и доставлена въ Тепликъ. послѣ разслѣдованія, установившаго, что

делегатія дѣйствительно направлялась къ Волыцу, она была освобождена, а деньги, котарня возили Волыцу, подъ расписку были возвращены. / Изъ матеріаловъ Редакціи по опубликованію ^{матеріаловъ о} погромныхъ дѣлъ "Событія въ Тепликѣ, записанныя сотрудникомъ Краснаго Креста Х. Гофманомъ", поступившее 17 августа 1919 г., и описанія того же лица, помѣченнаго 29 мая 1921 года./.

Погромныя выступленія Волыца и его отряда имѣли мѣсто и въ м. Х о щ е в а т о м, Подольской губ., лѣтомъ того же года.

Вотъ, что мы читаемъ въ лѣтописи /Пинкос"/ м. Хашеватое, Подольской губ., составленной членами Хашеватскаго "Комитета по увѣковѣченію памяти погибшихъ."

".....15-го числа мѣсяца *Июль* 1919 г. въ наше мѣстечко прибылъ отрядъ повстанцевъ подъ предводительствомъ бандита "Волыца", выдававшій себя за "60 Гайсинскій полкъ". Командирами полка были бандиты Цисинъ и Ксендзакъ. Прибывъ въ мѣстечко, они стали ходить изъ дома въ домъ и требовать денегъ, серебряныхъ и золотыхъ вещей, а всѣхъ попавшихся мужчинъ собрали въ большую синагогу. Когда въ синагогу собралось около 400 человекъ поставили вооруженныхъ солдатъ около дверей. Полковникъ ~~посыпалъ~~ ругательства ^{ми} и обвиненіе ^{или} всѣхъ евреевъ и потребовалъ отъ нашей общины выдать ему ~~всѣхъ~~ все находящееся въ мѣстечкѣ оружіе. Мы со слезами на глазахъ умоляли, клялись, что не имѣемъ никакого оружія, но наши слезы и имольбы не помогли. Послѣ того, какъ просидѣли около двухъ часовъ арестованными въ синагогѣ, полковникъ приказалъ, чтобы изъ синагоги стали выходить по четверо въ рядъ. Около сорока солдатъ окружили всю толпу, чтобы не дать никому убѣжать, и поставили также около насъ заряженный пулемет. Такъ

повели всю толпу на кладбище. Полковникъ произнесъ рѣчь, въ которой онъ обвинялъ насъ въ томъ, что мы враждебны странѣ, въ которой находимъ себѣ пропитаніе, что мы отплатили украинцамъ зломъ за добро, ибо въ то время, какъ они обходились съ нами милостиво и даровали намъ національную автономію, мы, въ концѣ концовъ, съ радостью встрѣчали большевиковъ и предали въ ихъ руки дорогихъ казачковъ, поэтому онъ намъ выноситъ смертнѣй приговоръ, и приказалъ: " ложитесь наземь " Понятно, что мы все исполнили его приказъ. Черезъ нѣсколько минутъ полковникъ приказалъ вторично: " Вста~~вать~~ать ". Мы встали. Тогда онъ потребовалъ отъ толпы, чтобы ему дали вкупѣ въ размѣрѣ четверти милліона рублей, одежды, обуви, продуктовъ для арміи въ очень большомъ количествѣ, тогда останетесь въ живыхъ. Когда ему отвѣтили, что его требованія чрезмерны и нельзя достать во ~~жизни~~ всемъ мѣстечкѣ даже четверти названнаго количества, онъ опять приказалъ: " ложитесь на землю, тутъ вамъ будетъ могила?..... А затѣмъ опять велѣлъ встать. Мы встали, и онъ спросилъ, гдѣ богачи обитны? - И прибавилъ: " дайте мнѣ 10 человекъ изъ находящихся здѣсь и они будутъ залогомъ за потребованную сумму. Вся толпа обязалась дать ему все свое состояніе. Сцена на кладбищѣ продолжалась около двухъ часовъ; ~~в~~х/въ тот день солдатами было убито 4 человекъ, на которыхъ возвели обвиненіе въ томъ, что въ ихъ квартирѣ есть оружіе, или, что они хотятъ убѣжать/. Когда бандиты достаточно поиздѣвались надъ евреями, они къ вечеру отпустили толпу домой и предупредили, чтобы не обѣжали изъ мѣстечка и не прятали имущества. Весь тотъ день, всю ночь и наавтра до полудня солдаты грабили все лавки, склады и

квартиры и очистили все мѣстечко. Делегаты еврейской общины всю ночь и слѣдующее утро ходили по еврейскимъ домамъ и собирали деньги съ каждой души. Собрали около 50.000 рублей и принесли бандитамъ. Опять ругательства, опять угрозы.

Награбивши ~~в~~ вдоволь бандиты ушли, оставивъ комендантомъ мѣстечка молодого украинца, мѣстнаго писаря, по имени Луденикъ. Комендантъ объявилъ, что онъ является представителемъ власти отъ имени Гайсинскаго полка и призываетъ крестьянскихъ молодцовъ подъ его знамя, составить отрядъ и присоединиться къ ^{священной} войнѣ для борьбы "съ жидовско-кацапскими бандами", и, что онъ приказываетъ хачеватскимъ евреямъ доставить ему остальную сумму денегъ, въ количествѣ 200.000 рублей, которые остались должны въ счетъ контрибуціи, наложенной Гайсинскимъ полкомъ. Подъ его знаменемъ собралось около сотни казаковъ, коихъ евреи вынуждены были кормить".

"Исключительнымъ по звѣрству, - продолжаетъ дѣтонецъ, - было другое посѣщеніе партизана-бандита Волынца, отличающагося своей жестокостью и злобой. На разсвѣтѣ 12-го нисана /весной 1920 года/ онъ прибылъ со своей бандой тайкомъ въ мѣстечко, остановился въ крестьянскихъ избахъ и скрылъ отъ евреевъ свое прибытіе, дабы они не успѣли встрѣтить его добромъ, какъ имѣло мѣсто прошлымъ лѣтомъ. Но о его прибытіи стало извѣстно Совѣту Еврейской Общины, и около 10 человекъ, поставивъ свою жизнь въ опасность, отправились къ мѣсту его стоянки, чтобы дружески и мирно его привѣтствовать и узнать, чѣмъ его можно задобрить. Совсѣмъ свѣтло стало, а люди еще не вернулись, ибо ^{в качествѣ} были задержаны ~~заложниками~~. Тогда собралось свыше ста человекъ, - мужчины, женщины и дѣти, - отправи-

лись на крестьянскую улицу встрѣчать его и просить пощады для общины. По дорогѣ встрѣтилъ ихъ всадникъ изъ его сотниковъ и на прѣвѣтствіе отвѣтилъ руганью, прибавивъ: "смотри-ка, сколько ядѣсь евреевъ, есть еще кого рѣзать". Съ опасностью для жизни вся толпа добралась до квартиры. Онъ согласился освободить членовъ Совѣта Общины и наложилъ на мѣстачко контрибуцію въ размѣрѣ полумилліона рублей. Съ большимъ трудомъ собрано было около 200.000 рублей. Три старѣйшихъ члена Совѣта Общины выразили согласіе отнести деньги к *"извергу"*; старѣйшини просили у него прошенія за неполное выполненіе его приказа, ибо община очень бѣдная и нѣтъ никакой возможности выполнить его требованіе втеченіе нѣсколькихъ часовъ. Негодованію *"изверга"* не было конца, и онъ продолжалъ требовать одежды, сукна и другого. Община старалась, по мѣрѣ возможности, удовлетворить его желанія, но не это было его цѣлью, а найти придирку, чтобы поиздѣваться надъ ненавистными ему евреями. Самолично онъ издѣвался и расправлялся съ членомъ Совѣта Общины, покойнымъ Іосифъ-Іегудой Криманомъ, поднесшимъ ему контрибуціонныя деньги, избивалъ, ранилъ, проѣхался нѣсколько разъ коземъ по его спицѣ туда и назадъ, такъ, что переломалъ ему всѣ кости. Собственными руками онъ опрокинулъ на голову Кримана ведро съ помоями и водилъ его въ такомъ видѣ по всему мѣстечку, а послѣ всѣхъ издѣвательствъ пустилъ въ него пулю и убилъ его на улицѣ. Въ тотъ же день въ еще штабѣ были убиты еще два еврея, проходившихъ, ничего не подозрѣвая, мимо его дома. Одинъ еврей былъ убитъ на улицѣ. Кроме того, въ ночь его прибытія, однимъ изъ приставшихъ къ нему бандитовъ были зарѣзаны три человѣка въ одной квартирѣ, а въ нѣкоторыхъ домахъ ночью происходили нападенія съ цѣлью грабежа.

Насытившись бандить у́бхаль еще въ тотъ же день.

Въ маѣ-юлѣ 1919 года Волынецъ, вообще, наводилъ страхъ на цѣлый районъ, охватывающій треугольникъ изъ частей трехъ губерній - Волынской, Кіевской и Подольской. Такъ, напримѣръ, банды Волынца неоднократно пытались напасть на мѣстечко Г о л о в а н е в с к ѣ Кіевской Губерніи, въ 40 верстахъ отъ Умани, но были отбиты.

Вотъ нѣкоторыя выдержки изъ доклада Г.Клинова подъ названіемъ "Въ еврейскомъ мѣстечкѣ" /Голованевскѣ/, изъ архива Редакціонной Коллегіи:

" Двѣ недѣли подрядъ мѣстечко не раздѣвалось, мужчины бодрствовали по ночамъ въ синагогѣ..... 15-го мая приѣхалъ въ мѣстечко Начальникъ желѣзно-дорожной станціи Голованевскѣ и озадаченный передаетъ новую вѣсть. Какая то новая власть передала ему по телефону изъ Гайворона приказъ: " не продавать евреямъ билетовъ ибо они шпионы и сыщики "..... Черезъ пару дней стало извѣстно, кто этотъ новый врагъ. Гайсинскій районъ весь былъ занятъ атаманомъ Волынцемъ. Стали прибывать печальныя извѣстія. Такъ, узнали, что банда Волынца 18-го мая сошла въ Хачеватомъ, 20 верстъ отъ Голованевска, всѣхъ евреевъ на кладбище и угрожала разстрѣлять все населеніе. Съ большимъ трудомъ удалось откупиться за деньги. На мѣстечко была наложена контрибуція въ полмилліона рублей, изъ коихъ банда получила 300.000..... Въ то же время передавали, что бернадскимъ евреямъ удалось оказать сопротивленіе бандамъ Волынца и прогнать ихъ, когда тѣ пытались напасть на мѣстечко. Но позже погромщики прибыли съ большими силами, и, какъ передаютъ,

разграбили мѣстечко. Несмотря на то, что Вернадъ близка къ Голованевскому /5 станцій/, нельзя знать, что тамъ творится..... Между тѣмъ, съ вокзала прибывали неспокойныя извѣстія, что банда Волынца приближается, что она уже въ двухъ станціяхъ отъ Голованевска. Всѣ собрались въ синагогѣ..... Делегация /отправленная въ Голту/ вернулась съ вокзала съ радостной вѣстью: что то въ пути случилось и банды Волынца были отозваны обратно въ Гайсинь".

Нѣтъ сомнѣнія, что разгромы мѣстечекъ Кублича, Дятковина и Гранова /Подольской губ./ были произведены Волынцемъ.

"Особенно удручающее впечатлѣніе произвели на насъ слухи о несчастіяхъ, постигшихъ ближайшіе къ нашему мѣстечку пункты Гайсинскаго уѣзда. Мѣстечко Т е п л и к ъ, число жителей - евреевъ котораго свыше семи тысячъ, было въ тѣ дни разграблено до тла, жертвъ было около двухъ сотъ убитыми. Маленькія мѣстечки Кубличъ, Дятковинъ и Грановъ были совершенно разгромлены. Эти разгромы были первой дѣятельностью украинскаго партизана Волынца, бывшаго народнаго учителя". /Изъ цитированнаго выше Кашеватскаго "Пинкоса"/.

Кровавыя событія въ Х м ѣ л ь а и к ѣ тоже происходили не безъ участія Волынца.

"Въ пятницу 18-го іюля, часа въ два пополудни, въ Общину явился крестьянинъ, принесшій письмо на русскомъ языкѣ отъ атамана Волынца "Къ Еврейской Общинѣ", - сдать ему мѣстечко безъ боя, во избѣжаніе кровопролитія, въ противномъ случаѣ онъ все равно займетъ мѣстечко и перебьетъ всѣхъ евреевъ. Отвѣтъ требо-

вался къ 4 часамъ дня. Евреи, конечно, немедленно вооружились, и около 4-хъ часовъ къ мѣстечку подошла толпа, приблизительно, изъ 2.000 крестьянъ четырехъ окрестныхъ деревень, изъ которыхъ только человекъ 100 были съ ружьями, а остальные съ вилами, лопатами, граблями и т. п. Послѣ ожесточеннаго боя они отступили, оставивъ человекъ 200 убитыхъ и много раненыхъ. Изъ самообороны 1 былъ убитъ и 1 легко раненъ.....22-го іюля къ мѣстечку подошли Пепель съ Волынцемъ /далѣе описываются приведенныя уже выше событія въ Хмѣльникѣ/.

/Изъ цитированнаго уже разсказа Менахема Агриса "Еврейская самооборона въ Хмѣльникѣ", въ архивѣ Редакціонной Коллегіи/.

Есть основанія полагать, что Волынецъ имѣетъ также отношеніе къ событіямъ въ Тростяницѣ, Тульчинѣ и Немировѣ /май - іюнъ в 1919 г./ . Документальныхъ данныхъ, однако, нѣтъ.

Имѣются также свѣдѣнія о дѣйствіяхъ Волынца въ м. Цыбулевѣ, приблизительно, въ тотъ же періодъ.

"27-го августа 1919 года въ м. Цыбулево, Липовенкаго уѣзда, Кіевской губ., ворвался Волынецъ съ бандой въ 400 человекъ. Много евреевъ разбѣжалось. Весь день грабили, одного еврея убили, /его фамилія имѣется въ спискѣ/, трехъ дѣвушекъ изнасиловали. Убытки достигаютъ 45.000 руб."

/ Изъ показаній о событіяхъ въ Цыбулевѣ тамашняго раввина Ицхока Шехтмана. Матеріаль поступилъ въ Редакціонную Коллегію черезъ уполномоченнаго Гофмана въ ноябрѣ 1920 г./.

Послѣ этого о Волынцѣ долго н е было никакихъ свѣдѣній. Его имя упоминается при описаніи переживаній Брацлава весной 1920.

года. Въ апрѣлѣ 1920 года въ уѣздный городъ Брацлавъ, Подольской губ. прибылъ Волынецъ со своей бандой, потребовалъ контрибуцію и разныя продукты. Ему дали 100.000 руб. и часть продуктовъ. Были двѣ жертвы. /Изъ описанія о Брацлавѣ сотрудника "ЕКОПО" Х. Гофмана отъ 25 мая 1921 года/.

Въ дальнѣйшемъ имя Волынца въ матеріалахъ больше не упоминается.

О личности Волынца имѣется мало свѣдѣній. Извѣстно только, что это молодой парень лѣтъ 25, изъ деревни Карловки, а по нѣкоторымъ свѣдѣніямъ изъ д. Крапивны, близъ Гайсина, служилъ раньше писаремъ въ лѣсничествѣ, былъ также народнымъ учителемъ. Во время Центральной Украинской Рады состоялъ начальникомъ уѣздной милиціи въ Гайсинѣ. Во времена нѣмцевъ и гетмана шкрывался, затѣмъ принялъ дѣятельное участіе въ ноябрьскомъ возстаніи Петлюры противъ гетмана. По свѣдѣніямъ совѣтской печати Волынецъ все время 1919 года находился въ своихъ повстанческихъ погромныхъ дѣйствіяхъ въ тѣсной связи со штабомъ Петлюры.

צו דער כארעקטעריסטיק פון האַלינעצן.

(דער צוהילט דורך פרוי בערגעלסאָן, אין בערלין, דעם 19-טן יאנואר 1922).

האַלינעצן האָט מען אין הייטן געקענט פון לענג. ער האָט טאקע דאָ געעבן-
דיגט אַ 2-קלאַסיגע פּאַלקס-שול. שפּעטער איז ער געהען אַ לערער אין אַ נאָהענטן
דאָרף, און קיין הייטן פלעגט ער קומען בלויז איינקויפן, אָדער צוליב אַנדערע
אַנגעלעגענהייטן. נאָך דער רעוואָלוציע הערט ער באַקאַנט אלעמען און שטימט
אַרויף אויף דער אויפערפלעכע פון דעם הייטיגער געזעלשאַפּטליכן לעבן אַלס
ס. ר. זיין קאַנדידאַטור הערט אַרויסגעשטעלט אויף פאַרשידענע פּאַסטנס, ער
גייט אַריין אין כל-ערליי בלאַקן, טרעט אַרויס, - מיט איהן האָרט ער באַטייליגט
זיך איבעראַל אין הייטיגער פּאָליטישן לעבן. קיין פּינדליכע באַציהונג צו אידן
פון זיין זייט איז אין יענעם פּעריאָד נישט געהען צו מערקן.

העגן האַלינעצן, אַלס אַ אַנפירער פון פּאַרטיסאַנעס, הויבט מען אָן צו רעדן
פּרילינג 1919. שוין די לעצטע טעג, אידער די "העטמאַנשטינע" איז געפאַלן
אין קיעו, איז שוין אין הייטיגער געגנט כמעט נישט געהען קיין שפור פון
דער צענטראַלער העטמאַנישער מאַכט. אַרום און אַרום זינען געהען אויפּשטאַנדן,
קיין שום רעגירונגס מיליטער איז נישט געהען. פון די ציטונגען און פון די
צירקולירנדע קלאַנגען האָט מען אַרויסגעזעהן, אַז די טעג פון קיעו זינען
געציהלטע. אין איינעם פון צוזעלכע טעג באַהייזט זיך אין שטאָט האַלינעצן מיט אַ
אַפּטיילונג פון קאַזאַקן. די שטאָט איז געהען אויפּגערעגט, נערהעז. פון איהן
זיט האַלינעצן, - פון דער צווייטער איז נאָך דער העטמאַנשער סטאַראַסטע געהען
אין הייטן. מיט האָט העט זיך דאָס ענדיגען? און האָט העט מיט די אידן זיין?
פאַר קיין פּאַגראַם מיט הריגות, הי שפּעטער, האָט מען זיך נישט באַזונדער גע-
שראַקן, נאָר די לופט איז געהען אַ אַנגעשטרענגטע.

אונזער הויז (קוצענאָג, דער אייגענטימערן פון דער גוראַלניע) איז
געהען איינס פון די שענסטע און גרעסטע, און פלעגט אין משך פון דער פּאַנצער
מלחמה צוציהען צו זיך די אויפּמערקזאַמקייט, אַלס אַ פּונקט, האָט לוינט צוליב
פאַרשידענע צוועקן צו רעקוויירן. דאָס מאַל איז אויך האַלינעצן געקומען
גלחן צו אונז. בי זיין אַריינקומען צו אונז איז פאַרגעקומען אַ קליינער איינצי-
דענט, האָט האָט אונז פאַרשאַפט גרויס עגמת-נפש.

דער העטמאַנישער סטאַראַסטע האָט געהאויבט בי אונז, איז געהען אונזער
אַ גוטער באַקאַנטער. בעת האַלינעצן איז אַריין, האָט זיך דער סטאַראַסטע דער-
שראַקן און געקומען צו אונז זיך באַהאַלטן. און אַט אין דעם מאָמענט

4) צו קיינאָסאָן בלו.

הען האליניעץ איז צרין צו אונז, איז באם טיש געזעסן דער העטמאנ ישער
 סטראָססע און געטרונקען טי. האליניעץ האָט זיך מיט אונז אלע געגרוסט,
 אלס אַ באַקאנטער, און דערזעהן דעם סטראָססע. אויף אַ מינוט איז ער שטיל
 געבליבן. האליניעץ איז געהען באַהאַפנט פון קאַפּ ביז די פיס. דער העטמאנ-
 שער סטראָססע איז אויך געהען באַהאַנגען מיט אַ רעהאַלדער, מיט נאָך עפעס געהאַל
 האליניעץ האָט זיך שוין דעמאָלט געפילט אין כח. ער האָט באַטראַכט דעם סטראָס
 טע און זיך צו אים געלאָסן געהענדעט:

-האָט זינט איר עפעס צווי באַהאַפנט?-

-אויב איר הילט קען איך איך מין טגעווער אַפּגעבן,-

האָט דער סטראָססע אים אַפּגעענטפערט און אויסגעשטרעקט זיין רעהאַלדער.
 האליניעץ האָט מיט אים מעהר קיין שמועסן נישט פאַרפירט. באַ אונז האָט ער
 געהאַלט אַדעקסטעלן 30 קאַזאַקן. מיר האָבן גערעכנט, צו מסתמא האָט ער אַ גרויסע
 אַפּטילונג, און צו ער צעשטעלט זינע מענטשן זיכער איבער דער גאַנצער שטאַט.
 דאָן האָבן מיר זעהר נישט געהאַלט ער זאָל צו אונז צוויינפירן אַזאָ קאַמפאַניע.
 הגם, אין דעם מאָמענט האָבן מיר פאַר זיך כמעט נישט איבערגעטראַכט. געשראַקן
 האָבן מיר זיך פאַרן סטראָססעס לעבן, פאַר דעם האָט קען מיט זיין פאַמיליע פאַ-
 סירן. מיר האָבן אים פאַרגעלייגט, ער זאָל צוויינשטעלן 5 קאַזאַקן, נאָר ס, האָט
 אַפּער גאַרנישט געהאַלפן. מ, האָט צוויינעפירט אלע 30.

אין שטוב איז באַ אונז געהאַרן אַ אונאַנגענעמליכע שטימונג. אונזערע
 קריסטליכע דינסטן זינען מיט די קאַזאַקן היימיש געהאַרן און האָבן צו אונז
 אַנגעהויבן קומען עפעס מיט אונגעלומפערטע מעשות. דער נוסח פון אַללע
 בשורות פלעגט אונגעפער זיין פאַלגענדער:

*... וואָס וואָס... וואָס וואָס... וואָס וואָס...
 "Herr, Herr, Herr, Herr... Herr, Herr, Herr, Herr...
 "Хорошо..." "Хорошо!" "Хорошо!" "Хорошо!"
 "Хорошо!"*

(אינטערעסאַנט איז, אַז דאָס איז געהען שוין אין די ערשטע טעג פון דער
 "פעטליוראַדשטשינע").

אין עטליכע שעה צום אַפּער געהאַרן אַ גרויסער ליצערס. ס, האָט זיך
 אויסגעלאָזט צו דער סטראָססע האָט פון ערגעץ באַקומען אַ דעפעשע ער זאָל ער-
 הייזן האליניעצן אַ הידערושטאַנד, הייל די רעגירונג שיקט, כלומרשט, הילף, און
 דער אויפשטאַנד האלט באַ ליקהידירן זיך. דער סטראָססע האָט דאָן צונויפגענו-
 מען זינע עטליכע מיליציאָנערן און געפּוּללט באַ זיך צו ענטוואָפּען די "האַלינ
 צעס". די לעצטע האָבן אַנגעהויבן צו אַנטלויפן. ס, איז געהאַרן אַ רעש, אַ שיסע
 רי. דאָ האָט זיך אויסגעלאָזט, אַז האליניעץ איז בּסך-הכל געקומען מיט 30 קאַזאַ
 זאַקן, אַט די האָט זינען באַ אונז געהען. מעהר האָט ער נישט געהאַט.

3

מיר זינען געזעסן פארשפארט אין א צימערל. די בייקסן האָבן געטראָסן קעגן.
 מיר האָבן נישט געהאָרט דאָס קומט אהינגטליך פֿאַר. און בלויז צוויי צווייטע
 ערשט זינען מיר געהאָר געהאָרן, אז די "האַלינצעס" זינען אָפגעטרעטן און
 אַנטלאָפן.

האַליניעץ אַלזן האָט זיך נישט אָפגעשטעלט ביי אונז. ער איז געווען אהינ-
 געאַרדנט אין אַ האָטעל, אַנטקעגן אונז, ביי די הינשטיגען. בעת ס', האָט זיך אָנ-
 געהויבן די שייסעריי האָט ער זיך דערשראָקן און אָנגעהויבן צו בעטן הינשטי-
 גען, ער זאָל אים בייזעלן. הינשטיין האָט אים אויסגעזעלן. די העטמאַנצעס
 זינען געקומען אים זוכן, אָבער הינשטיין האָט געזאָגט, אז ער איז שוין גע-
 נישט, אז ער איז שוין אַדעק.

אין אַ מעת-לעת אַרום האָט טאַקע די האַליניעץ זיך אַרויסגעגעבן, עס שטי-
 לערהייט פון שטאַט, און נאָך אַמאָל איז ער אָנגעקומען קיין הייסיין שוין נאָך
 דעם, ווי די "פעטליוראָדשטיינע" האָט זיך באַפעסטטיגט.

בעת ס', האָבן זיך אָנגעהויבן די פּאָרגראַמען, האָט הינשטיין אַלעמען
 געפרובט זיך צו איבערצייגן, אז "ביי אונז" וועט קיין פּאָרגראַמען נישט זיין
 אַלץ אַריבער בשלום. ער, הינשטיין האָט אַלזן די האַליניעץ אַרױסגעזעלן,
 האַליניעץ האָט זיין פּאַמיליע עפעס אַ ספּעציעל פּאַפּיר אַרויסגעגעבן, דאָס
 זאָל זיי אָפּהייטן פון יעדן אָנפאַל מצד די "קאָזאַקן"...

... ווען הינשטיינע זון האָט בעתן פּאָרגראַם אין מאַי חודש געפרובט זיך
 פון אַ קאָזאַק צו ראַטעווען, פּאַרליאָגנדיג אַט דעם קאָזאַק פון האַליניעצנעס
 אָפּטיילונג, זיין "שאַיכה-דאָקומענט" איבערצוליהענען, האָט דאָס אים נישט גע-
 האָלפן, און ער איז מערדעריש אויפן אָרט דערהרגעט געוואָרן. אין דעמזעלבן
 פּאָרגראַם האָט מען געהרגעט אויך הינשטיינע צוהיטע קינד, זיין טאָכטער.

בעתן פּאָרגראַם האָבן זיך אויסגעזעלן אין פּאַרשידענע ערטער. געווען ביי
 אַ באַקאַנטער גויע, דאָס האָט שיינע געלד צוגענומען פּאַרן אויסגעזעלן,
 1) קלאַנגען האָבן צירקולירט, אז האַליניעץ נעמט נקמה, הייל די "באַלשעווי-
 קעס" האָבן זיין מוטער די אויגן אַרױסגעשטאַכן"... דער קלאַנג האָט,
 דוכט זיך, קיין יסוד נישט.

און האָס האָט די גאַנצע צײַט „געוואָרפֿן אונז דעם גוט פֿאַר די פֿײַס“, געטריבן פֿון דער שטוב, געטריגן, אַז זי האָט מורא פֿאַר זיך... אַז דער פֿאַגראָם איז פֿאַרלער געוואָרן, האָט מען אָנגעהויבן כּאַפֿן אידן און אַלע אָפּפירן אין איהן הויז (רוכט זיך אין גימנאַזיע-הויז אָנמערקונג פֿון רעדאַקציע). אַהין האָט מען פֿאַרפירט אויך אונזערע אידגענע. מיר האָבן שוין דעמאָלט געהערט, האָט מײַן פֿאַרגעקומען אין טראַנספֿאַרענצ, האָט אַזאַ מין הויז מיט אידן פֿאַרברענט. און מיר האָבן זיך שטאַרק געשראַקן. איך מיט מינער אָב, אידגענער האָבן פֿאַרשלאָסן אַהין צוזוקומען. צוגנבענענדיג זיך צום הויז, האָבן מיר אונטער די פֿלוצעם דערהערט, היי, מענדעט זיך צו אונז אויף אידיש:

— „גוט, גוט, האָט ניט קיין מורא“...

מיר האָבן זיך אומגעקוקט און דערזעהן, אַז פֿעטליורישן סאַלדאַט האָט האָט גערעדט מיט אונז אידיש.

— „האַט ניט קיין מורא פֿאַר מיר, איך בין אַ איד...“

— אַ איד? געהט אידן, איך האָב פֿאַר אידן נאָך מעהר מורא הי פֿאַר אַ האָלונג.

ניצען-האַב איך אים געענטפֿערט, — אַ איד, האָט איז צווישן האָלונגעס... „ער האָט זיך געפֿרובט אונז צו איבערציהגן, אַז איצט העט שוין שטיל זיין, אַז די חברה האָט אַפֿיסל אַ הוליע געטון, און אַז ער זאָל ניט זיין צווישן זי, האָלט געהען טויזנט מאָל ערגער פֿאַר אידן...“

אַז איך בין געשטאַנען שפּעטער פֿאַ אונזער שטוב אין גאַס, איז דורכגעפֿאַרן האָלונג יעץ און... זיך צו מיר געגריסט....

בערלין, 20 יאַנואַר 1922.

פֿאַרשריבן פֿון

י. קלינאַט.

АТАМАНЪ ГРИГОРЬЕВЪ.

КТО ВСАДИЛЪ НОЖЪ ВЪ СПИНУ.

Изъ числа всѣхъ нынѣ дѣйствующихъ на территоріи Россіи "атамановъ" наибольшей извѣстностью пользуется атаманъ Григорьевъ, оказавшій большевикамъ большія услуги и помощь при занятіи ими въ февралѣ и мартѣ текущаго года Украины, а нынѣ объявленный Совнаркомомъ внѣ закона. "Григорьевъ и Махно всадили революціи ножъ въ спину", неоднократно повторяется уже болѣе мѣсяца въ совѣтскихъ приказахъ. "Пора покончить съ Григорьевщиной и Махновщиной", вопятъ комиссары всѣхъ степеней, но до сего времени существуетъ Григорьевщина и Махновщина, и совнаркому, видимо, ее не искоренить, ибо не въ одномъ Григорьевѣ тутъ дѣло; дѣло въ популярности тѣхъ лозунговъ, которые выбросилъ Григорьевъ.

ХАРАКТЕРИСТИКА ГРИГОРЬЕВА.

Григорьевъ коренастый мужчина лѣтъ 44-45 съ мрачнымъ тяжелымъ взглядомъ, обладаетъ большой силой воли; не имѣя за собой большого боевого опыта, онъ въ условіяхъ гражданской войны во всякомъ случаѣ разбивается отлично; главной отрицательной личной чертой его является пристрастіе къ спирту.

Въ японскую войну въ одномъ изъ Сибирскихъ стрѣлковыхъ полковъ служилъ бравный унтеръ-офицеръ Григорьевъ, отличавшійся выдающейся храбростью; за дѣла противъ непріятеля произведенъ въ подпрапорщики и прапорщики, получивъ георгіевскія награды. Съ окончаніемъ войны, согласно существовавшаго положенія, прапорщики, произведенные изъ солдатъ, обязаны были держать экзаменъ по общеобразовательнымъ предметамъ, приблизительно по программѣ 4 классовъ среднихъ учебныхъ заведеній. Выдержавъ этотъ экзаменъ, эти прапорщики имѣли право служить до штабсъ-капитанскаго чина. Григорьевъ не могъ одолѣть этого препятствія и вынужденъ былъ зачислиться въ запасъ арміи въ чинѣ прапорщика.

Съ объявленіемъ мобилизаціи 1914 г. Григорьевъ былъ призванъ, какъ прапорщикъ запаса, поступилъ въ одинъ изъ второочередныхъ полковъ 15 пѣх. дивизіи и выступилъ на войну, какъ начальникъ команды развѣдчиковъ. Отличаясь личной храбростью, Григорьевъ вскорѣ былъ назначенъ начальникомъ полковой пулеметной команды и въ этой должности пробылъ на фронтѣ до момента развала арміи, послужившись до чина штабсъ-капитана.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ КАРЬЕРА ГРИГОРЬЕВА.

Съ началомъ формировація Украинской арміи Григорьевъ поступилъ въ одинъ изъ Украинскихъ полковъ старшиной, т.е. младшимъ офицеромъ. Такъ шло время до начала Петлюровскаго возстанія противъ гетмана; съ того времени начинается политическая карьера Григорьева, который сразу же перешелъ на сторону Петлюры, сформировалъ небольшой отрядъ вблизи Елисаветграда - занялъ этотъ пунктъ и весь районъ до Александріи включительно. Отрядъ его возросъ до 8-10 тысячъ человекъ при нѣсколькихъ пушкахъ. Въ моментъ развала гетманщины такой отрядъ представлялъ силу, съ которой приходилось считаться; Григорьевъ занялъ довольно независимое положеніе. Ближайшимъ сотрудникомъ Григорьева являлся офицеръ Тютникъ^{ю/}, человекъ весьма развитой, какъ в общемъ, такъ и въ военномъ отношеніи.

ПОЛИТИЧЕСКІЙ РУКОВОДИТЕЛЬ.

Судя по нѣкоторымъ даннымъ политикой руководилъ главнымъ образомъ Тютникъ^ю. Петлюровщина перерождалась съ самаго начала въ мѣстный украинскій большевизмъ; совнаркомъ угрожалъ съ внѣшней стороны и Тютникъ съ Григорьевымъ заняли выжидющее положеніе, а съ движеніемъ совѣтскихъ войскъ на Украину, опредѣленно перешли на сторону совнаркома, объявивъ себя большевиками. Такимъ образомъ, Григорьевъ со своимъ отрядомъ, увеличившимся къ этому времени до 80 тысячъ, оказался авангардомъ совнаркома при движеніи его на Украину. Григорьевъ занялъ Екатеринославъ и началъ наступленіе на Николаевъ-Херсонъ.

НАЗНАЧЕНІЕ ГРИГОРЬЕВА ТРОЦКИМЪ.

Не вдаваясь въ подробности одесскихъ событій, укажемъ лишь на то, что Одессу занялъ Григорьевъ, и съ этого момента въ политикѣ Григорьева начался поворотъ, довольно непонятный въ началѣ и лишь впоследствии выяснившійся. За взятіе Одессы Григорьевъ назначенъ Троцкимъ начальникомъ 6-й Украинской дивизіи, но благоволеніе Троцкаго къ Григорьеву было не долгое. Немедленно послѣ взятія Одессы Григорьевъ начинаетъ вывозить изъ Одессы запасы снаряженія, обмундировація, вооруженія и огнестрѣльные запасы - все это направляется сначала въ Тирасполь, а потомъ въ районъ Елисаветградъ-Александрія. На запросъ совнаркома, почему это дѣлается - Григорьевъ отвѣчаетъ, что въ Тирасполь оно нужно для дальнѣйшихъ дѣйствій противъ румынъ, въ Одессѣ оставитъ опасно, ибо союзники могутъ неожиданно занять Одессу; дальнѣйшія событія показали, что Григорьевъ это дѣлалъ, - чтобы быть вполне независимымъ въ смыслѣ снабженія, и, видимо, почувствовалъ возможность разры-

рива съ совнаркомомъ. Внушителями этой мысли безспорно являлись его ближайшіе сотрудники, въ особенности Тютюнникъ. Съ переправкой указаннаго имущества изъ района Тирасполя къ Елисаветграду-Александріа совнаркомъ встревожился, а на его запросъ для чего это дѣлается - Григорьевъ отвѣтилъ рѣзко, что достоиніемъ народнымъ онъ можетъ распоряжаться, такъ же какъ и совнаркомъ. Не желая дальнѣйшихъ запросовъ отъ совнаркома, Григорьевъ выступилъ открыто въ концѣ апрѣля и 1-го мая занялъ городъ Екатеринославъ. Красные спѣшно подтянули силы со стороны Кременчуга и Полтавы, оттѣснили Григорьева въ направленіи на Елисаветградъ и разгромили его; части Григорьева разбились на мелкіе отряды, совнаркомъ ликовалъ; но оказалось, что существуетъ не Григорьевъ, а "Григорьевщина", которая стала горше прежняго: мелкіе отряды, быстро увеличиваясь, вновь сливались и опять появилась угроза Григорьева, который стянулъ до 8-10 тысячъ въ районѣ знаменскихъ лѣсовъ, и оттуда повелъ наступленіе на Елисаветградъ, прочно занятому къ этому времени красными; подъ Елисаветградомъ Григорьевъ былъ вновь разбитъ большевиками около 1-го іюля и потерялъ всю свою артиллерію.

УБЪИЩЕ ГРИГОРЬЕВА.

Въ настоящее время Григорьевъ сосредоточился вблизи Елисаветграда, имѣетъ 6-7 тысячъ человекъ (безъ артиллеріи) и поддерживаетъ тѣсную связь съ Зеленымъ, дѣйствующимъ въ районѣ Триполя. Цѣли обоихъ одинаковы - вредить всѣми способами краснымъ: желѣзнодорожное сообщеніе и телефонная связь ими вполне парализованы, мелкіе отряды красныхъ ими уничтожаются, направляемое съ тыла на фронтъ имущество, снаряженіе и продовольствіе перехватываются.

Лозунгъ выкинуть Григорьевымъ вполне опредѣленный: "Долой комиссаровъ и совѣты, за единую Россію". Сельское населеніе охотно идетъ на встрѣчу и помогаетъ Григорьеву всѣмъ, чѣмъ можетъ. Мало знакомое съ цѣлями добровольческой арміи населеніе занятаго Григорьевымъ района ищетъ въ немъ защитника отъ всероссійскихъ грабителей. Съ подходомъ войскъ Добровольческой арміи къ району расположенія войскъ Григорьева надо предполагать, что онъ опредѣленно будетъ дѣйствовать за одно съ ними.

Своевременнымъ переходомъ на сторону Добровольческой арміи и дальнѣйшими совмѣстными дѣйствіями Григорьевъ могъ бы загладить много своихъ вольныхъ и невольныхъ заблужденій.

Недалекое будущее выяснитъ этотъ вопросъ, и "григорьевщина" исчезаетъ: она будетъ уничтожена въ корнѣ, либо, окончательно отрезвившись, сознаетъ ясно необходимость работать совмѣстно съ нами подъ лозунгомъ

АБГД

возстановленія Единой Недѣлимой Россіи, судьбу которой устроить самъ
русскій народъ въ лицѣ Учредительнаго Собранія.

Изъ добровольческой ежедневной газеты "Народная Воля"
Харьковъ, 31-го іюля 1919 года.

2725

בעד חוב איז געפאלן זיי צו די פיס, אנטדעוונן זעטן רחמים, ווייניגן, האבן זיי זיי אים צוגעטראגן 25 טויזנט
 זעלן און אפגעזאגן... - און אין הויז האבן זיך צוויי פערטליכן צוויי מיליאן אהורניקס, וואס האבן
 געבאלטן אהורניקס מאכן זייער גרעסער נאך ווי-טויזנט. זיינען אריין די רובנים און אומען לערליך געלאגן, אונט-
 טונדען זיי פרייער נאך (זעטן, זיינען זיך אונט דאלטאניאלד פאגראם אונט דעם, וואס נאט אלד גע-
 לאגערט דאט און אויסגעטאן נאט, צוגעקומען אלס זייערע אלטוויס און דעלט נאכדעם געלאגן, דודניי רחמי
 און נעט געלאגערט יין פרויען און ווייניג מיידלעך זאלט און און דאט זיי אויסגעטאן פאר אומען און צו
 אוועק, ליטענדען דודניי אונט נעל-פרי פון דעלטאן, כארט). און זיי האבן זיך צוגעוואוסט אז ס'איז גע-
 א חת-לעב, האבן זיי געקומען זיי אונט זיך, אונט געטריבן צום טיך און זיינען צוגאנגען געווינדען
 אריינגעווארפן און טיך. - זאגט און - לאגט אים איבער דעם צווייטער-בארען נעט אלס איצן
 זיך נעמען פארן זיט און אפנעמען נאך דערפאר? - "אט דערפאר טאגן זון אים אריין
 אין דער בויער אראוי - כאפט זיך אפ דער ערשטער, - אים האט נעט געטראגן אונט דעם די צייט
 און אים האט זיך אליין געזאגט: אונט אלס פאר אלס אונט אלס זאל עס האבן! אבער אים וואן זיי און
 לערנען, און און זאגן יין פאגראם נעט מאכן - אבער זיי וואן זיך טאגן כבוד זייערע!"
 צו אוועק האבן זיך זיי אים אנטענדען און ער איז געווען פון אונט נאך-געטריבן און
 געט-זעלט צו דער אונטערשטע אהורניקס, "אלס איצן דארטן געבן און דער לויטער אראוי
 אריין! צום געווער!" און ער האט אנטענדען דער וועק אומגעטראגן, זאל אונטען, פארן אונטער א.א.וו.
 א וואס פאר א וואס און אים האבן זיך אריינגעטראגן און א וואס ווען כאציאלער רעוואלוציע, פאלן פון
 דעם וואס-לייך א.א.וו. צו דעם פאגראם האבן אים זיך געטראגן נעט אונטערשטע.
 אין גרעסער זיינען איינע ווען געטראגן אראפ און אים זון געפאכן וויטער און פארטאלען דער
 אונט-באמבארן, און אונט אונט דער צו געטראגן 7 לעב צונט (פון 9 פריע זיי 4 זייטאג) ווען
 פראגן זיך פארשטייט אונטען, און די געוועזענע פראגן פארטאלען די אונטערשטע סטאן
 צו באמבארן, און אונט פארטאלען געפאטן זיינען ווען "salvator mundi" און באמבארן,
 פראגן, און געטראגן דער צו 7 לעב, ווען דארט פראגן זיך פארשטייט לעב, צום גלייך פאלט
 געטראגן ווען אונט, וואס איז פארטאלען פראגן פראגן אונטערשטען פראגן אונטערשטען אונטערשטען
 אונט פארטאלען פראגן באמבארן א געפאנענען אונטערשטען אונטערשטען זיי זיך לאך צו דעוואיסן ווען דער
 אונטערשטען זיך פראגן אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען
 זיך און באמבארן, האבן זיך די צו געטראגן געפאנען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען
 און באמבארן אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען
 פון פארשטייט אונטערשטען אונטערשטען (די בויען), אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען אונטערשטען
 אלס צווייטע לייך, ס'וועט זיך אריינס אז ס'איז אונטערשטען פון סטאטעטאן (אונטערשטען -
 פאגראם, באמבארט אונטערשטען), וואו ס'איז דעלט נאך וואס פאגראם אונטערשטען דער חוב איז
 אונטערשטען אונטערשטען, פארטאלען דערשטען ווען פאגראם, ווען "אויך זיך געטראגן נעט צום
 אונטערשטען דעם לערליכן חורבן פון לערליכן אונטערשטען נאך אונטערשטען אונטערשטען...

דער נאך זאגט דער ח' סאפרא נא. "דער אונטערמאל איז אנטשליסן נישט גאר גאר קלער
 און זיין אד א מיט א פשוטן פוירישן אשן, נאר ער איז צונויפגעשטעלט און אקסאנדריס אונטער
 איינע פלייסען צוזאמען פאר ווען ארויסגעגען ווען פרושים צו איך. ס'ווערט געשאפן א איינהייטליכער
 דאטן-פראנט. איך וועל זאגן אלעין ס'ווערט איינע זאכן אנטווערן נאמען, און כאאטיש "אינטער
 נישט נאר די וואס רופן און כאאטיש, נאר איך די, וואס וואוינען אין און כאאטיש. "15 פראצענט פון
 אנדערע נאציאנען" הייסט: הייסט פאליאן. טאטערן א.ד.ג. אנדערע זאלינגען איז נישט אין נאציא-
 נאצן, ווען וו. איר צופוט, געפילט צו מיט די ארויסטרעטען געגן נאציאנען. אונטער זאפא
 זיינען היינט דערשטען געווארן צוויי רויזער, וואלכע מען האט געזאפט איינע ארט פון פארברוכן.
 מארגען וועט ווען דעם איינגעפאנען ווערן א מארגען איבערן לטאט. אלס פארזאמלונגען אונטער
 פארקוימען אן עפעזילע ס'ווערען. ס'אנען איינגעוועהלט ווערן איך און איינשטעלן, איז צו ווען נאר
 דאמאסן גענוג לטימען..."

פון די צייטונגען איז מיר מור-וועגן און געווארן דער פרעזידענט פון דער גרויס-אויסשטייער.
 דאך האט איך זיך אנטערזוכט צו פרעגן צו זיינען ווערן איך פארזאמלונגען און צו
 האט מען אויסגעוועהלט קאאניסטן. "יא, הייסט געזעטשערט מען זעלבדער-ס'זיינען פארזאמלונגען פאר-
 דאמאסן פון פראפעסאנעלע פערזאנען, די איינע זיינען געווען אסער אדו טעראריזירט, אד און איר איז
 אויך די פארזאמלונגען נישט געקומען. מען האט איך אויסגעוועהלט קאאניסטן, נאר אויסשליסליך קיינען
 מיט דערנאך האט זיך אנדערע לאנדעס געזעצטעט.

ווי איך האט זיך אנדער דערווארטן אנדערע, פאר מיין אולטראן, פונם סאמעטאלער רב,
 א טעלעוועזיע, איז די זאל געהינגעטע און געמענטשען געווען אסער געטריבן. מען האט געברענגט
 21 מאן (ווען ער און ווייב ער נישט. ווי מ'זאגט איז דער ס'ער פאקאס געווען אין ארמאן). קרעמעטשן
 גער נאכט האט געפונען אויף זיך אויסהאלפן אירע געזעצטע און לטובט אויך, ווייט מעגליך די
 געזעצטע שטעלען פון איר סביבה (פ.ט. גלאזניא, סאמעטאלא, נאזאראני א.א.וו.).

Выписка №1.

... „ В здании городской управы прибыл командир бронированного поезда и передал приблизительно следующее: „наши войска - войска не буржуазные. Я - командир, но у меня на руках мозги. Мы очень рады, что образовался комитет общественной безопасности. Работайте, делайте, что нужно. С Вами Бел! Только, чтобы на ответственных постах не было евреев! Мы этого не допустим, но не допустим погромов и грабежей...

Бюлетень Кремниугского Комитета
Общественной Безопасности №1
от 13 мая 1919 г. „В Комитет
Общественной Безопасности“.

Выписка №2.

... тов. Софронов поспешно отвечал: „войска атаманов Григорьева и партизаны, присоединившиеся к нему, обложили Киев, заняли Екатеринослав, Умань, Звенигородку, Черкассы, Кобеляки, Лежнево, Енисветград, Херсонская губ., большинство Маврикевской, Екатеринославской, часть Полтавской, Харьковской, Киевской и Подольской губерний. Армия атамана Григорьева набиралась очень осмотрительно и главным образом из крестьян, рабочих кельно, и она будет бороться с Колчаком, Деникиным и Петлюрой. Затем тов. Софронов говорит, что „Универсал“ написан не совсем ясно, быть может несколько крестьянским, немудрым языком, но он составлялся в Александрии, наскоро; на крестьянском съезде будут изданы комментарии к нему. Создается единый советский фронт. Я сейчас сам кое-что пишу. Под „украинцами“ разумеются не только говорящие на украинском языке, но и проживающие на Украине. Под „15 проц. инак национальностей“ разумеются поляки, татары и т.д. Наша дивизия не национальная, ибо она, как видите, борется с вожаками против национальностей. Согласно моему приказу, сегодня раз-

отурелано две грабителки, пойманых на месте преступления
Завтра объявление об этом будет расклеено по городу. Всякие
собрания могут происходить без специального разрешения. Изде-
рщины могут быть и коммунисты, если они только имеют
достаточно голосов."

Бюллетень Хрещиниугского "ЖОБ"а

№4 от 16/IV 1919 "В.ЖОБ"а

Заседание 15 мая. 1919

11. 2010 2011 11

1375

~~11. 2010 2011 11~~

~~11. 2010 2011 11~~

10.05.1961

(Зеленый)

2761

Ч. 2 К. 3.

(111 К. 5 / 11186 К.)

Из арх. Архива (получено 1927 г.)
из процесса Шварца (1927 г.)

ДО ЧОТИРЬОХРІТЧЯ ТРИПІЛЬСЬКИХ ТРАГЕДІЙ

2763

30-го червня 1923 р. відбулося чотирі роки, як під Трипіллям та в самому місті Трипіллі лягло кілька тисяч молодих борців за робітничо-Селянську владу, за визволення робітника та селянина від ярма капіталіста та поміщика. В цій боротьбі і Київська організація Комсомолу /Подільський Райком/ теж загубила біля 100 найкращих товаришів. Таким чином нам потрібно особливо Трипільцям, в час мирного будівництва після багатьох таких подій, які були майже по всій Україні і що з них Радянська влада все ж таки вийшла переможницею, згадати, що тоді робилось в Трипіллі та найближчих селах коло Трипілля і яка була причина, то Трипільські незаможники проти Радвлади.

Трипілля - село незаможне.

Ось товарищі, що розкажу я Вам про Трипілля й Трипільські події. Містечко Трипілля, Київської округи знаходиться в 50 верстах від м.Київа, ростоповане повисокому березі Дніпра, який широко розливається в протилежний бік, на дуже низькому місті, - після розливів залишаються озера й болота та заводі, з камішем та лругими рослинами. Населення Трипілля дуже бідне, малоземельне, всього 1308 дворів, в кількості 6240 душ, землі має Трипілля всього 2988 десятин. Таким чином виходить на 1 ідця 0,38 десятини. Все населення хліборобське, коней Трипілля має 161 голову, волів е 13 вкупі 298 голів робочої худоби, а коли вирахувати на кількість дворів, одна голова робочої худоби виходить на 5½ дворів. Про мертвий реманент вже й балакати не приходитьсья - тут справа ще гірше: на 10 дворів виходить один плуг, борона та инш.

Ось Вам малюнок економічного становища Трипілля і ясно, що село можна сміло назвати незаможним.

Правда, крім землі, худоби та реманенту Трипілля ще мало до революції один чавунно-вилізний завод, два дартаци, гавань і в с. Халеп"е в 2-х верстах від Трипілля, ще дві цегельні, на чолі з декількома пузятими буржучиками й одного поміщика Черноярова. Здебільшого Трипільське насеення тоді повинно було працювати, віддавати своб працю зазначеним вище дармоїдам.

Імперіалістична війна й занепад господарства боляче відбились

на Трипольському населенню, позбавивши його останнього шматка хліба. Раніш Трипілля було революційним і активним, воно зразу вичистило своїх "трутнів" П.П.Черноярових та інших. Але цю революційну активність було зразу захоплено під своє керівництво представниками лівого крила української есерівської партії, що зуміла використати революційність селянства для своїх партійних потреб.

У 1918 році, в той час, коли пан Петлюра зі своєю кампанією привів німців на Україну, а інтелігенція допомагла поставити на чолі пануючої в той час класи пана гетьмана, "ясновельможного пана" Скоропадського, знову почались утиски селян, офіцерські карательні загони катували селян за землю, за майно, гніву селян не було меж, всі були обурені, в серцях селян пала вогонь.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИ ГЕТМАНА.

Трипілля, як я вже зазначив - село революційне, почало турбуватись про певного керівника, який би зміг повести селянство в бій, за кращу долю. В той час в Трипіллі приїхав з фронту представник есерівської організації й селянин села Трипілля Данило Ільч Терпило /Зелений/, який взявся бути керівником повстання проти гетьмана на Трипільщині /а йому це було доручено есерами/.

Д.Терпило, свій селянин, знає добре психологію трипільських селян - вміючи добре балакати, завоював симпанію серед молодих, які побували на фронті, почав вести підготовчу працю до повстання з гаслом "хай живе боротьба". Частельно молодіж збиралась по зелених кушам, які ростуть в протилежній бік Трипілля. Там на останніх зборах, коли Терпило зрозумів, що молодь вже готова, що повстання необхідне, перед виступом виголосив "брати, час настав до виступу" і вони в той же вечір, не маючи всі збрї в руках, вдарили по штабу гетьманської варти, яка знаходилась в Трипіллі і всю перерерізували. З Трипілля повстанці рушились до Григоровки, Германівської волости /Цукроварний завод/ де містився офіцерський карний загін-гаразд озброєний. Трипільці вступили з ним в бій й за декілька хвилин його було знищено до щенту й забрано було 2 кулемета й 100 рушниць.

У м.Обухові були частини німецьких військ, гаразд озброєні, до них було послано делегацію від повстанців, аби німці не втручались в справу повстання. В той же час по всім Україні було страшенне повстання проти гетьманського уряду - всі дожидали більшовиків і

цілком зрозуміло, що цей полякало німців й останні заявили делегації, що ми не тільки не будемо втручатись в ваші справи але й віддаємо Вам зброю "руського образца". Після таких щасливих 3-х випадків як знищення Трипільської петманської варти, Григорівський бій, розмова делегації з німецьким військом та їх відповідь, повстанці повернулись до Трипілья з великим захопленням відсвяткували перемогу.

НАСЛІДКИ ПЕРЕМОГИ.

Батажок Трипільщини Терпило дає назву собі в Повстанському загоні "Зелений", це був секрет /пароль/ взятий ще в зелених куцах, з того часу вже не звать його Терпилом, а "Зеленим". Перший виступ підбадьорив все селянство, всі були захоплені цим виступом і вигукували всі, малі й старі "підемо в бій з пануючою класою і здобудемо собі кращої долі". На Зеленого селянство дивилось, як на свого божка, якому воно страшенно тоді вірило й йшло за ним. Оскільки воно не догадувало, що її "божок" може потім біх зрадити. При тих вузько-шовіністичних поглядах, які мав Зелений, він далеко міг завести ту масу, яка йшла за ним. "Україна для українців", це його було перше гасло.

ЗЕЛЕНИЙ ПРЕДСТАВНИК УКРАЇНСЬКОЇ БУРЖУАЗІЇ

Свідомості в тім, що є дві класи 1/буржуазія, 2/ - пролетарі цього селянство від Зеленого не чуло. Можна сказати наперед, що це повстання через де-який час вил"ється в контр-революційне повстання, бо весь комсклад, всі головні адміністративні посади вже було захоплено куркулячою інтелігенцією, на чолі з отаманом. Вся-ж остання маса, яка охоче йшла в бій за знищення гетьманщини, за спілку з робітниками міста стала в руках Зеленого і його есерівської компанії зброєю проти радянської влади. Свідомих робітників від заводу та фабрик з їхніми класовими переконаннями в Зеленого не було, повстання прийнято чисто шовіністичний характер, а саме, замість того, щоб дати зрозуміть селянству про значіння Радянської Влади, Зелений організує загін, а потім дівізії, бере звязок з Петлюрою, який дає йому зброю.

Склад повстанців був з селян Канівщини, йшли під революційним гаслом з зовнішнього боку, а в дійсности з контр-революційними думками. Зелений виступає на Київ і за два дні Київ було захоплено зеленівцями. З приходом Директорії до Київа, зразу виявилось чого

домарався Зелений і куди він тягне селян. Пішов розклад у лавах Зеленого, селянство зрозуміло, що тут щось твориться й почувши, що вже наступають більшовики, почали вимагати від своїх ватажків, аби об'єднатись з більшовиками. Зелений тоді повинен був розпустити повстанців до дому зі зброєю, а сам був десь у невідомих місцях.

Після Зелений приїжджає в Трипілля, скликає нараду селян та своїх прихильників і йде на хитроці, оголошує себе борцем за Радянську владу, вступає в Союз в Радянським військом та з підпільними робітниками Компартії і разом з ними виступає проти Петлюри. Після двох сутичок під м.Обуховим, де було розбито Петлюровські загони, наступає на Київ. На другий день після перемоги над Директорією та захоплення Києва Радянським військом Зелений хоче скласти договір з Радянською владою, вимагаючи перед Раднаркомом України ділити владу з організацією лівих есерів й Радою Уповноважених, яка малася тоді в Києві, й яка йшла з Радянським військом проти Директорії. Не одержавши задовольняючої для себе відповіді Зелений не пішов проти більшовиків використовуючи свій нейтралітет для зміцнення свого авторитету серед трипільців та організації виступу проти Радвлади.

ХТО ПІШОВ ЗА ЗЕЛЕНИМ

З того часу вже селянство з Зеленим не йшло, а залишилось тільки зеленивські прихильники - всяка шкаль, котра збирається по зелених лугах та в с. Черняхіві. Трипілля Радянське - провадиться мирна праця селяне вже про це забули і от знов Зелений одержує директиви взяти під своє керівництво Трипільських селян. Він починає вести агітацію серед селян Трипілля звгалі з шовіністичними поглядами та инш. - в кількості 50 чол. На це відгукнулось мало.

Узнавши про це Радянська влада почала переслідувати Зеленого, бо поруч з агітацією, Зелений здобував харчів для свого загону, шляхом наскоків на радянські заклади та радустанови. Врешті банду було розбито й/решту/ більшу частину зеленивських підотаманчиків з Зеленим вкупі було загнано в куці. Бандити зібрались до Черняхова і підкривившись силою прихильників, почали наступати на Трипілля, де був Червоноармійський загін, але Червоноармійці дізнавшись про це й не маючи сил, втікли від напасті банди до м.Київā Зелений заняв Трипілля без всякого бою. Після цієї невдачі Зелений зрозумів, що для ліквідування банди прийде-

ще більше червоноармійців і вийшов з Трипілля до Залеп"я й сховавшись по кушам, чекав червоноармійців.

БОРОТЬБА З ЗЕЛЕНИМ

На боротьбу з Зеленим прибув до Києва пароплав з червоноармійцями в кількості 100 чоловік. Селянство Трипілля та сусідніх сел мовчало, і з Зеленим ніякої боротьби не вело, агітаторів посилали на село, які б могли з"ясувати населенню, чого добивається Зелений, було неможливо. Бо їх Зелений вбивав.

Бачучи, що Зелений має захист з боку селянства, почали вести боротьбу. В чім же ця боротьба виявилась: замили три хати й почали наступати на Трипілля. Для Зеленого більше нічого і не потрібно було, ця помилка дала йому можливість вести агітацію проти Радянської влади. "От що роблять комуністи", казав Зелений й його прихильники. Селянство, обурене, не розуміючи, в чім справа, почало вкупі з Зеленим наступати на червоноармійців, багато їх побили, 50 чоловіка було вбито на базарному майдані м. Трипілля. Де-які частини потопили в Дніпрі, невелика частина встигла втікти до Києва. Після цього зеленівська агітація стала брати верх, знаючи, що більшовики ще розіб"ють банду, зеленівці стали страхати населення, що як прийдуть більшовики то вони будуть вбивати мирне населення. Селяни повірили цьому, бо вкупі з тим, вони рахували за собою злочин виступу проти червоноармійців.

На Трипілля було кинуті найкращі сили. Зелений і його прихильники почали вести агітацію серед селянства, що на Трипілля йдуть китайці, мадяри, комуністи з наміром знищити Трипільське населення.-

ЗВІРСТВА ЗЕЛЕНОГО.

В червні місяці 1919 року для ліквідування бандитизму Зеленого було вислано загін з робітників, комсомольців і червоноармійців в кількості до 3000 чол. Між Обуховом і Трипіллям почалася бійка, яка продовжувалась два дні. Нарешті, безумовно, зеленівці не витримали наступу і в паниці почали тікати. Я вже не хочу оповідати, як тоді лилася кров з обох боків.

Захопивши Трипілля, червоноармійці відчували себе вільними, сподіваючись, що трипільське населення де буде виступати проти них, а також, що зеленівців розбито і з"єднатись їм вже не так легко. Стомлені після двохденної бійки, члени цих загонів без всякого страху і одер-

жавши дозвіл від свого командира розійтись по хатах трохи відпочити, полягали спати. Трипільські куркулі користуючись випадком незнання військової служби командира, який не виставив навіть застави, зуміли попередити Зеленого. На другий вечір Зелений зібравши нові сили і за допомогою трипільських куркулів, оточив Трипілья зі всіх боків, раптом кинувся до наступу і захопив всіх відпочиваючих і тут відбулася Трипільська Трагедія. Обеззброєні комсомольці й червоноармійці кинулись в бій, але вже було пізно - Трипілья було охоплено зі всіх боків.

Яка трагедія, яке людодіство і звірство було в Трипільлі вчинено зеленивцями із всього запону червоноармійців, де-кільком товаришам вдалося переплисти на лівий беріг Дніпра і тим спасти своє життя. - Останні всі загинули в м. Трипільлі. Після бійки неможливо було пройти Трипілья, скрізь завалено було вбитими, тих, хто залишився проколювали багнетами, зрублювали голови шаблями, добивали дрючками, топили живих у Дніпрі. Після цієї звірської расправи на другий день зеленивцями було зроблено облаву по лугах, де ще було знайдено біля 800 чоловіка, з них до ста комуністів та комсомольців. Полонених поки привели в Трипілья залишилось до 600 по дорозі 200 було замучено - полонених Зеленим було поділено на дві частини : євреїв і комуністів і інших національностей і православних, перших було відокремлено і заперто на базарному майдані в крамниці, дві великі крамниці було набито полоненими. Православних повели на мітинг, де саме кровопиєць Зелений виступав з промовою. Не пам'ятаю докладно промову але слова були такі. Що нам не треба жидівської влади, наша Україна, нащ хліб геть всі національності з України особливо жидів та комуністів. Євреїв комуністів та комсомольців, яких було більше 300 чоловіка почали пачками по 15-20 чоловік водити на берег Дніпра, звязували одного до другого, розстрілювали й кидали в Дніпро. Де-які полонені що їх при облаві не було знайдено, просидівши де-кілька днів в кущах і не знають, як пробратися до Києва, самі з'явилися до Зеленивського штабу й просили помилування, але їх розстрілювали. По 20 чоловік комсомольців звязували проволокою, розстрілювали й кидали в Дніпро, 40 чоловік комуністів розстріляно було в окопах

бувш. на полі с.Халеп"е, 39 чол. було кинуте в криницю живими й присипано камнями й землею. Тепер цю криницю з трупами засипано в Халеп"е біля громадян Федора Кравченко й Якова Лукашенка.

Успіхи Зеленого притягають до себе більш і більш прихильників і кількість прихильників повстанців доходила до 25.000 чоловік. Набравши рушниць, гармат й др. знаряддя Зеленівці відгули себе остільки міцними, що хотіли наступати на Київ

СЕЛЯНИ БЬЮТ ЗЕЛЕНОГО.

Селянство Трипілья тоді бідувало: поля не оброблялись й населення здебільшого годувалось з кухні Зеленівських військ - в Зеленого був свій продком та навіть й була булка.

Коли Зеленому потрібно було харчів, Трипільці тоді годували, він зібрав селян і своїх козаків і почав наступати на м.Кагарлик в 50 верстах від Трипілья. Кагарлицькі селяни почувши, що на них наступає Зелений, взяли зброю /а тоді зброї у них було багато/ і вступили в бій з Зеленим. Кагарлицькі селяни зеленівців тоді розбили, багатьох їх забрали в полон й вбивали їх, так як Зелений.

Така сама Трагедія, як і в Трипільлі розигралась в Кагарлиці - Кагарличани захопили зеленівців уночі в той час коли зеленівці із-насилдували кагарлицьких жінок. В ту ніч багато зеленівських голів лягло в Кагарлику. До волосного амбару в Трипілья було привезено 40 чоловіка вбитих, багато вбитих було закинута в болота. Про ранених балакати не приходиться і Зелений з невеликою частиною втік з Трипілья.

Після наступу Зеленого на Ржищів 30 верст від Трипілья, де він теж перерізав до 126 червоноармійців, захопивши там пароплав, зробив наскок на Переяслав Київської губернії, зробивши там погром, він повинен був втікати, бо населення Переяславщини за допомогою червоноармійських заповнів почало розправлятись з зеленівцями - Зелений втікаючи від Переяслава, де був зустрінутий бронірованим пароплавом по Дніпру та сухопуттю частинами курсантів червоних старшин і червоноармійцями під керівництвом т.Скрипника, якому було доручено Радянським Урядом нищити Зеленівщину і тут вже Зеленому повинен був прийти кінець.

Зелений вступив у бій з курсантами між Обуховом та Трипільям не зважаючи на те, що Зелений мобілізував всі сили селян з вилами, косами, молодь з рушницями, всеж- таки після двохденного бою прийшлося

Йому відступити на Черняхів.- Після 4-х деного бою зеленівців з курсантами під натиском курсантів зеленівці примушені були втікати. Цей бій пам'ятатимуть всі селяни Трипільського району: більше 100 вбитих, біля 800 ранених, які слідували підводою за Зеленим, не рахуючи тих, які валялись по дорозі шіш в час бою. Зелений відступив до Ольшаниці було зустрінуте броне-потягом, тут була маленька сутичка і Зелений полавши там 80 чоловік козаків переправився в напрямку до Умані. В м.Погребиче було вчинено єврейський погром за військом Зеленого були попи. Краснянський і ще два попи, які з хрестами вели селянство в бій проти своїх же братів. Скоро козаки почали розходитись зрозуміли, що їх Зелений обдурив. Тоді Зелений налагоджує зв'язок з Петлюрою. Під керівництвом Петлюри Зелений бере зв'язок з такими ватажками, як і він /Соколовський, Павловський та інші./ починають наступати на Київ.

КІНЕЦЬ ЗЕЛЕНОГО.

В той час Радянська влада кидає боротьбу з Зеленим, бо вже наступав Денікін зі своєю чорносотенною зграєю. На м.Трипілья наступав Волчанський загін Денікінської армії. Зелений дивлячись на свою малу кількість побачив, що з нею він стояти вже не може. До селян кинувся так не виходе, бо серед селянства довіря Зелений вже не мав й йому прийшлося відступити до м.Кам'яниці и знову взяти зв'язок з Петлюрою В Кам'яниці Зелений одержує від Директорії призначення отамана всіх повстанських військ України. Одержавши таке призначення Зелений з загоном повернувся в знайоме йому місце? Територію Київщини вже було захоплено Денікінцями і під м.Канівом вступає в бій з Денікінцями і там його було смертельно поранено і своїми козаками він був привезений до м.Трипілья.

По дорозі Зелений помер, козак и старшини почали тікати, хто куди, тіло Зеленого було привезено козаками до Трипілья и поховано на тому місці, де містилась братерська могила.

Помер Зелений і залишив де-кілька старшин: Підкова "Удод" - завзятий, та ще цілу купу отаманчиків. Всі ці отаманчики мали собі підотаманчиків і всі вони ховались по лісах і робили всякі бешкети, не давали зміцнити Радянський апарат.

КІНЕЦЬ БАНДИТИЗМУ.

2771

На Трипільщині селяни тільки почнуть проводити боротьбу з бандитами, так вночі тільки одного або другого селянина витягнуть з помешкання та в Дніпро. Боятися селяни голими руками боротись з бандитами. Селянство починає організовувати комнезамські загони й виступає рішуче проти бандитів. В 1922 році в липні місяці Трипільля й найближчі села було звільнено від бандитизму. Тут починається праця Радвлади. Привіз новобранців 1921 року доказав, що Трипільці знають свої помилки і перед військовою службою призовники виловили бандитів. На останніх зборах селянство вислухавши доклад представника від комсомолу Київської організації і зрозумівши свою помилку, за часів зеленівських подій, винесло постанову в пошану загинувших юнаків перейменувати Трипільля в село Комсомолля.

В сьогоднішній день 4-хриччя Трипільської трагедії з пошаною згадуємо про тих товаришів, котрі знайшли собі спокій в братській могилі Трипільля в боротьбі з Зеленим за Радянську Владу.

Будьмо певними, що тут ^{на} руїнах минулого завдяки новим керівникам набирається сили Радянська Влада і що все селянство буде міцною і твердою підпорою нашої молоді Робітничо-Селянської Республіки й її світових ідей.

По дорученню групи учасників зеленівського руху

МИКОЛА ІВАНОВИЧ ВОРОНА.

Ворона

1/11, 2/16/08
P516/110 7/11
1/10/06 10 2/12 "

5111

ПРО ОТАМАНА ЗЕЛЕННОГО

Цікаву розмову з Отаманом Зеленим вмістила "Україна!"

"До цього часу я ніде не друкувався в газетах" - сказав поважаний отаман - "і коли ви хочете вмістити від мене щось для громадянства, то розкажіть поперше хто я такий, не всі знають те як слід".

Я селянин-робітник с Трипілля на Київщині. Називаю себе так, бо крім землі біля якої працював мій батько, знаю ще і столярство і працював до 1907 року в залізничному депо в Києві. В час перебування у Києві був членом російської партії с.р., але скоро її залишив через непорозуміння з за видавання книжок на української мові. Після виходу з російської партії я працював в українській с.р. партії разом з Миколою Залізником та Максимом Ковалевським. Перший раз був арештований в 1907 році і просидів в тюрмі 3 місяці, другий раз - в 1908 р. за належність до партії с.р. Тоді же по суду був відправлений, як висланец в Архангельську губ. де пробув 3 роки. Після заслання був забраний на військову службу в 127 піший Путивільський полк, в якому був під час війни.

З початку революції я постійно працював по українізації війська, був постійним членом нашого полкового комітету, був делегатом на всіх трьох всеукраїнських військових з'їздах.

В своїй праці я виходив з двох причин: І/щоби визволити нашу Україну від усіх ворогів, - це єсть головна моя мета всіх моих козаків, ми зараз працюємо для цієї мети під орудою Уряду, який

Їкуачує біля себе всі народні сили, 2/я вважаю, що влада ~~дмусть~~ бути народня; наш народ не знає як її утворити, але не положить зброї поки не досягне її.

Дале отаман Зелений переказав всю історію повстання проти большевиків.

ІСТОРИЯ ПОВСТАННЯ

Перше повстання, яке я підняв проти влади комуністів, було організовано приблизно за тиждень до Великодня. Тоді я працював в спілці з Струком, який мав повстанчеський відділ біля Вингорода, а також з командиром большевицького полку Богунським, який стояв тоді в Золотоноші. Разом з нами виступив на Черниговщині Ангел та відділ повстанців Полтавщини під орудою Міхно. План, який було складено на спільній нараді в Переяслав^і був вироблений такий щоб зі всіх боків наступати на Київ. Мені було відано на -прямок Васильків-Боярку. Це повстання потерпіло невдачу через заряду Богунського. Після того як отряд Міхно захопив Барішполь, Богунський ударив в тил, розбив повстанців, та убив самого Міхно. До того ще й Ангел потерпів невдачу на Чернигівщині, мусів покинути справу і втікати з 60 козаками до мене. Я з своїми двома полками був захопив лінію Сорочий Брод - Боярка, але під натиском ворожих сил повинен був відступити. Після того большевики висилали полк за полком і, хоч ми не раз їх били, але не сила була витримувати. До того большевицька агітація на селі ще була міцна - ще не добре розібрали селяне їх.

Пришлось ліквідувати справу.

З невеличким відділом переправились ми з Ангелом на лівий берег та й розпустили козаків. Тоді ж по бажанню козаків була пущена чутка ніби козаки нас - мене і Ангела - зарубали. Так скінчилась перша спроба.

З того часу я переховувався по житах та в лозах Дніпра. Правда, більшовики скоро довідалися, що я живий та стали шукати. Багато разів мені приходилося втікати з під самого носа їхніх облав, багато разів було так, що от-от здається, вже піймають, але, як бачите, це їм не вдалося.

Друге повстання ^{серед} мені розпочати на власну руку. За літо більшовики-косуністи добре таки допекли селянам, а особливо нашому селу Трипілля - багато козаків, бувших моїх товаришів похапали та позамучували. Та селяне за цей час і самі вже зрозуміли, що то таке "комунизм". Багато вже тоді пішли жити в "Житомирську губерню" - це означає життя.

На цей раз козаки самі віджукали ~~мене~~ мене і стали вимагати, аби я взявся за зброю.

Я почував, що не час, що рано, що нема сил боротися, але козаки твердо стояли на своєму, і я рішився..

ДРУГЕ ПОВСТАННЯ

На другий день після Петра ми вдосвіта підійшли до с. Черняхова/біля Трипілля/, де стояла більшовицька залога в 56 чоловік. Мали ми 225 чоловік з 150 винтовками та 4 кулеметами. Наскочивши несподівано, ми їх почасти передили, почасти захопили в полон. Це була наша перша перемога. Але треба було квапитись, бо навкруги вже стало відомо про повстання і треба було ждати нападу з боку більшовиків. Через півтори години ми вже бились під Обуховим, який стоїт на 17 верст - всю простір ми пербігли бошими. Ворог не ждав нас так скоро і ми і тут мали повну перемогу.

Правда, тут моя армія налічувала вже до 3000 при сотнях винтовок, решта з вилами та косами. Тут вперше мені пришлося

(битися з китайцями: їх було 48 чоловік та душ 200 кацопів. Обійшовши з флангу ми розбили їх на голову. Китайці, які не давались живими, всі були перебиті. Тут ми захопили ще 200 вінтовок та 5 кулеметів.

Зачувши про те всі залоги большевиків протікали так, що з села Трипілля, Красное та Долина були захоплені без бою.

З того часу і почалася постійна війна з большевикми. Вони висилали полк за полком, але ми їх всіх розбивали. Часто захоплювали вівтовки, кулемети та инше бойове снаряження. За тиждень я мав вже -2 полки гарно озброєних: перший полк в складі 1500 з 20 кулеметами та другий полк 700 душ з 15 кулеметами. Скоро також достали ми в бою і чотири гармати в 25набоями. Богато боїв витримали ми з большевиками. Найважніші в них - взяття Ржишова та дохід на лівий берег до Переяслава. В Переяславі нам пощастило захопити багато грошей в казначействі, між ними 6 пудів срібних.

Ці всі перемоги дуже дратували Київських комуністів і вони рішили покласти всі сили, щоби покінчити зі мною. Була організована велика експедиція, якою командовав сам Підвойскій. З боку Обухова на нас було послано великий відділ в 6000 чоловік курсантів, другі відділи, менши, наступали з боку Германовки, Кагарлика та збоку Каніва. По Дніпру була послана флотілія броневих пароплавів, яка мала висадити десант. Становище означалось як безвихідне. Треба було на щось рішитись. Скликавши отаманів полків та сотенних я доклав им про ~~це~~ становище. Тоді вже було відомо, що війська Директорії Української Народної Республіки взяли Жмеринку. Ми вирішили прориватися і йти на з'єднання з військами С.Петлюри. До цього рішення примусило

нас і те, що ми мали більш 300 поранених, яких не могли кидати. Тільки там за фронтом можна було б їх помістити в шпиталь.

Д О С В О І Х

Відступ свій ми почали з того, що несподівано напали на с Горватку, де стояла залога в 1000 чоловік, розбили їх та двинулись швидко до залізниці через с. Вінцектовку. Лінію залізниці ми перейшли між ст. Більшаною та Карамішами. Большевики, які стежили за нами весь час, повідомили заздалегідь, так, що нам тут при переході через лінію пришлось витримати упертий бій с бронепотягами. В той час, чк ми успіли перевезти половину обозу, з боку Вільшани з'явилися 2 бронекіки і почали обстрілювати обоз. Справа була вже майже програна, коли б Самозванець/один з найкращих помішників Зеленаго/ не попав п'ятим пострілом з гармати/всіх набоїв було 8/ в паровик. Другий броневик, зачіпивши підбитого, потягнув його на станцію. Цім скористувались ми і успіли перевезти ранених та обоз. Після денного віддиху в с. Синиці ми попрямували на м. Ставище. Біля Ставищ нам пришлось витримати впетий бій з большевиками, які знову під керівництвом Підвойського хотіли загородити нам шлях. Тут ми почули про те, що Жмеринка знову перейшла до рук большевіків, а зараз з тим отримали відомости про те, що повстанцями захоплено Умань та Христинівку. Було вирішено змінити шлях і поверніти на Умань. Це рішення було тим ще вигідне для нас, що ми наближались до ст. Вапнярки, де як нам передавали йдуть боі військ Директорії та большевіків. Біля ст. Поташу ми перейшли залізницю, і тут вже здібались з тутешніми повстанцями.

Тут ^еопрували відділ Сокола, Казака та Павловського, які

Список?

Павловський
з'єдналися під керуванням останнього. У Крзака було всього душ 200 озброєних, у Сокола було 200 піхоти та 200 кінних, Павловський мав відділ душ 200 з 2 гарматами. Виявилось, що вони дійсно були взяли Умань, але під напором ворожих сил му- сіли покинути місто. Було вирішено, що ми з'єднуємо всі сили з метом захопити Умань та Христіновку. По взаємній згоді го- ловне командування прийняв Павловський, як бувший військовий старшина. Згідно з раніше розробленим пляном ми кинулись на Умань. Невелика залога - душ 600 відступила по першому бою і вспіла втікти ешеленом на Христінівку, Умань була взята. Тут ми зробили собі базу - головне, могли нарешті лишити в шпиталю поранених. Лишивши другий свій полк, я полався з першим в спілці з Павловським, Козаком та Соколом на Христіновку. Христіновку прийшлося нам брати двічі, та ще раз Умань, поки нарешті з Вап- нярки не прибули війська Директорії. Тоді спільними силами ми зразу відкинули большевиків і після довгих мандривок прибули до рідних місць.

Що було потім ви вже добре знаєте, а що буде - побачите - так закінчив своє оповідання отаман Зелений.

СУЧАСНЕ СТАНОВИЩЕ

На запитання як ставиться отаман Зелений та його коза- ки до Деникіна, він сказав:

Ми б'ємося з ним і будемо битись. В . битвах з Деніки- ним ми поки що його били. Ми не звертаємо уваги на те, що вій- ська Директорії утримуються від бою з Денікиним, ми б'ємося і щоб показати, що влада Денікіна нам не до вподоби і що насе- лення з цєю владою не помириться.

На запитання чи правда що Зелений тримає зараз Київ в

блокаді і не допускає підвозу продуктів до міста отаман сказав:"

"Не дивлючись на те, що це дуже тяжко робити, бо бідне населення сел не може жити без торгівлі в містом, все таки поки що нам це удається зробити. Що торається мети приїзду отамана до Кам"янця то сказав:"Я власне не мав наміру їхати до тимчасової столиці. Мені потрібно тільки зговоритись з головним командуванням. Ніяких політичних задань мій приїзд не має. Я зараз не належу ні до якої з політичних партій і ставлю собі одну мету:увільнити наш розшарпаний край, люблю Україну від ворогів.

15
~~VI~~

ГИБЕЛЬ АТАМАНА ЗЕЛЕНАГО.

Наша рѣчная развѣдка 4 октября получила задание обследовать район, в котором оперировалъ "атаманъ" Зеленый. Развѣдчики обследовали всѣ населенные пункты, в которыхъ появлялись банды Зеленаго. Былъ пройденъ слѣдующій районъ: с. Обуховъ, с. Триполье, с. Горюховатка, с. Кагарлыкь, м. Ржищевъ, г. Каневъ. Развѣдчики отходили далеко отъ Днѣпра вглубь этого района.

Во всемъ краѣ теперь царитъ полное спокойствіе. Населеніе повсюду радушно встрѣчало наши отряды и оказывало имъ всяческое содѣйствіе. Войска не встрѣчали отзавовъ въ продовольствіи и подводахъ.

Въ с. Трипольѣ нашимъ развѣдчикамъ была указана могила, въ которой былъ похороненъ убитый "атаманъ" Зеленый. Крестьяне при этомъ говорили: "Богъ съ нами". *Щобъ тилько николи не вставъ*.

По показаніямъ населенія, спокойствіе въ этомъ краѣ воцарилось тотчасъ же послѣ гибели Зеленаго. "Штабъ Днѣпровской Дивизіи", которую Зеленый пытался формировать, сейчасъ же послѣ убійства Зеленаго разбѣжался, оставивъ всѣ документи и деньги. Бѣжали и сподвижники Зеленаго, работавшіе въ сосѣднихъ мѣстахъ. Остатки грабительскихъ бандъ ушли изъ этого района, чтобы заниматься разбоемъ въ другихъ мѣстахъ, гдѣ ихъ меньше знаютъ.

Насильно мобилизованное Зеленымъ крестьянство разошлось по домамъ и охотно само сдаетъ полученное у Зеленаго оружіе нашимъ отрядамъ. Крестьяне показываютъ, что за неявку къ сроку въ ряды бандъ, Зеленый разстрѣливалъ семьи неявившихся, разорялъ усадьбы. Несмотря на всѣ эти жестокости, много крестьянской молодежи бѣжало въ лѣса и тамъ скрывались до прихода нашихъ отрядовъ.

Пройдя весь районъ пресловутой Зеленовщины на подводахъ и выполнивъ всѣ возложенныя на нихъ задания, наши отряды вернулись по Днѣпру въ Кіевъ. Развѣдочной командованію были сдѣланы соотвѣтствующіе доклады.

Такимъ образомъ районъ "Зеленовщины" выбылъ изъ числа неблагополучныхъ. Крестьянство всѣхъ перечисленныхъ селъ настроено лояльно въ пользу Добров. Арміи и готово само вести вооруженную борьбу съ бандитизмомъ, мѣщающимъ водворенію въ краѣ подлиннаго государственнаго порядка. Изъ опроса населенія вычислено, что Зеленый пытался деньгами извнѣ въ изобиліи. Деньги приходили совершенно новыя - (тако)го обра

зца, который, какъ извѣстно, былъ заказанъ еще гетманомъ въ Лейпцигѣ, гдѣ украинскія деньги печатаются еще и понынѣ. На эти даровныя деньги Зеленый собралъ въ первую очередь воулъ себя весь грабительскій элементъ. Затѣмъ уже опираясь на этотъ преступный элементъ, Зеленый приступилъ къ принудительной мобилизаціи, которая несмотря на звѣрское преслѣдованіе уклоняющихся - все ^{же} не удалась.

Этимъ объясняется гибель пресловутаго "атамана" Зеленаго.

Изъ однодневной газеты

"День пропаганды и агитаціи" изданной Черкасскимъ Пунктомъ Отд. Пропаг. Особаго Сов. при Главномъ Вооружен. Силами Югѣ Россіи Черкасскъ, 13 октября 1919г.

267
Из матеріалов Редакціи.
Доставлено уполномочен.
Редакціи М. Рекисом.

Поступило 18-го апрѣля...
1920 года...
17435

о. х.

2781

К О Ц У Р А .

Пользуется большим вліяніем среди банд, как очень хорошій, умѣлый и властный предводитель. Ведет, однако, двойственную политику. Полупризнает совѣтскую власть, заявляет, что самостійный большевик.

Болѣе порядочный в погромном отношеніи других батько. Неоднократно защитил еврейское населеніе Медвѣдовки и другія мѣстечки от мѣстных и иных бандитов. Его отряд устроил, однако, еврейскую бойню в своей столицѣ - Чигиринѣ. Там в настоящее время ни одного еврея. Банды не совсѣм доверяют Коцурѣ, в виду его претензий на идейность и держат Коцуру на чеку. Боясь за свою голову, как ^{со} стороны ищущих его совѣтских отрядов, так и подозрительно относящихся к нему людей своей банды, Коцура в настоящее время свою банду (60 всадников, 20 пѣхотинцев при 4-х пулеметах) оставил скрывается неизвѣстно куда.

Б О Г Д А Н .

Сподвижник и помощник Коцуры. Отчаянный бандит. Ему приписывается I-й Златопольскій погром. Убит.

4/IV-1920г.

307
Из матеріалов Редакціи.
Доставлено уполномочен.
Редакціи М. Рекисом.

2732

К О Ц У Р А.

Пользуется большим вліяніем среди банд, как отецъ хорошій, умѣлый и властный предводитель. Ведет, однако, двойственную политику. Полупризнает совѣтскую власть, заявляет, что самостійный большевик.

Больше порядочный в програмном отношеніи другикъ батько. Неоднократно защитил еврейское население Медвѣдовки и другія мѣсточки от мѣстных киникъ бандитов. Его отряд устроил, однако, еврейскую бойню в своей столицѣ - Чигиринѣ. Там в настоящее время ни одного еврея. Банды не совсемъ доверяют Коцуру, в виду его претенцій на идейность и держат Коцуру на чеку. Болсь за свою голову, как стороны ищущія его совѣтских отрядов, так и подозрительно относящихся к нему людей своей банды. Коцура в настоящее время свою банду (60 всадников, 20 пѣхотинцев при 4-х пулеметах) оставил и скрылся неизвестно куда.

Б О Р Д А П.

Сподвижник и помощник Коцуры. Отчаянный бандит. Ему приписывается 1-й Златопольскій погром. Убит.

4/17-1920г.

2783

Лазикова

см. Стр 712

Лазикова

р/о 00, 1/3

Мордалевич

2786

4347

Изъ сводки Отдѣла Освѣдомленія

Совнаркома Украины, отъ 16 августа 1919 (1920?)

Бердичевъ, 15-го августа. Между Петлюрой и польскимъ командова-
ваніемъ достигнуто соглашеніе, наступленіе ведется подъ общимъ кома н
дованіемъ Галлера. Незадолго до убійства Соколовскаго въ повстанче-
ской радѣ были избраны выборы головы рады. Избранными оказались -
Мордалевичъ*) - петлюровскій офицеръ; кромѣ головы въ радѣ пять чело-
вѣкъ, однимъ изъ членовъ былъ и Соколовскій. Голова рады - Мордале-
вичъ называетъ себя лѣвымъ эс.р.-омъ. Онъ прислалъ коменданту 3-го
Интернаціональнаго полка, бывшему въ районѣ дѣйствиій бандъ Мордалевича,
заявленіе о томъ, что будто несправедливо называютъ ихъ бандитами
и кулаками и т.д. У Мордалевича два полка общей численностью около
1000 чел. Мордалевичъ выпустилъ декларацію къ народу, основные пункты
которой сводятся: 1/ Самостійность Украины, 2/ борьба съ контр-рево-
люціей и деникинцами, 3/ беспощадная борьба съ коммунистами, неправиль-
но понявшими психологію украинскаго народа. О диктатурѣ онъ заявляетъ,
что она нужна, но не кучка, а селянство. Въ деклараціи далѣе онъ об-
ращается къ интеллигенціи, которую призываетъ на помощь. Въ бандѣ много
сыновей священниковъ, быв.офицеровъ и т.п. Въ занятыхъ мѣстно-
стяхъ устраиваются погромы, берутъ заложниковъ изъ евреевъ, налагаютъ
контрибуцію; такъ на м. Макаровъ наложена была контрибуція около 1
милліона, но ничего не было получено. Командующимъ фронтомъ у Морда-
левича состоитъ Юрко Волошникъ изъ Забуяня, Макаровской волости.
Начальникъ штаба - Богаревичъ, б. штабсъ-капитанъ. Мордалевичу подчи-
нена банда Огородника, оперирующая въ Рожевѣ, Брусиловской волости.
Въ занятыхъ мѣстностяхъ производится насильственная мобилизація, а по
посему отрицательное отношеніе крестьянства.-

*) Впачѣтѣ (с мая 1921.) перешелъ къ коммунистамъ.

האם באק'רען די ידועות, וואס האבן אים אונטערטורט, געזאגט, און א וואס צו זאגן זענען
 עס די נע-סאנציעלע און אקראמטע גילן אין אים אויפ'ן 2-טן און זענען ער
 צו א'ה פלונק.

אויך הייט אויפ'ן זענען גאט געפונען, און אויס צו ווערן
 און דעזאלוועסן אין ווערן זענען באהאלטן פלי באגראפען.
 און אויפ'ן הייט געפונען:

- אויך זען אים נע-סאנציעלע און אקראמטע פלי נע-סאנציעלע, אים ער אים
 א באוואוסטע זענען, נע קיין באקאנט. אויך האבן זען אים נע געהערט, ער זען
 צו באטיילן זען זענען באגראפען. -

אויסגעפונען זען פארשטיין

נע-סאנציעלע

זען אויפ'ן 9 יאנואר 1922

צו דער כאראקטעריסטיק פון דער „פאדעסטשעסטאדא“

(זאך רעפאליקאציע)

סערגה מיכאילאחייטש פייסטריאק, אן אנגעזעהענער יידישער כלל-שווער אין קאמענעץ-פאדאלסק (שפעטער א פארלעגער אין בערלין), האט מיטגעשטילט דער רעקאקציע אהניגע פרטים העגן זיין באגעגעניש מיט אהנעס פון די אוקראינער אטאמאנען, מארדאליעוויטש, אין קאמענעץ-פאדאלסק.

היי פייסטריאק האט איבערגעגעבן פאלגענדעס:

- ס'איז געווען אין אפריל 1920. איין מאל זייז איך אין קאבינעט בא שאדלוינען, דעם מיטגליד פון צענטראל. קאמ. פון דער אוקר. סאצ. דע-מאקראטישע פארטיי, העלכער איז צו יענער צייט געווען דער שטעלפארטרעטער פון מאזעפא'ן, דער פארזיצער פונם אוקראינישן מיניסטארן-ראט. בעת אונזער געשפרעך מעלדעט מען, אז ס'זיינען אקארטט אנגעקומען פון קיעוו, העלכער איז געווען פארנומען דורך די באלשעוויקעס, דער מיטגליד פון דער אוקר. סאצ. דע-מאקראטישע פארטיי, פעדענקא מיט נאך א פערזאן. ביידע איז זיי געלונגען זיין ארויסצורייסן פון קיעוו, און זיי האבן א ספעציעלע מיסיע צו דער רע-גירונג. מ'האט זיי אריינגערופן, און דאן האט זיין פעדענקעס חבר פארגע-שטעלט:

- אטאמאן מארדאליעוויטש, מיטגליד פון צענטראלן פאדעסטשעסטאקסי קאמיטעט. איך בין דעלעגירט אהער, כדי פעסטצושטעלן א קאנטראקט מיט דער רעגירונג פון דער אוקר. פאלקס-רעפובליק. איך האב ביז דעמאלט העגן מארדאליעוויטשן קינמאל נישט געהערט. דאן האט מ'יך דער דאזיגער אטאמאן פאראינטערעסירט.

אויסגעזעהען האט מארדאליעוויטש א הנגער טאן פון א יאר 28, א חויכער א דארער, א בלאנדין, אנגעטאן אין א נישט-אויסגעהאלטענער מיליטער-פארם, א היטעל מיט א קאזיראק (ענלאך צו א סטודענטן-היטל), אין חויכע שטיהעל.

מארדאליעוויטש האט דערציילט, אז ער קומט פון ראקאמיסלער אויעזד, האו ער האט ציטוהיליג פאנאנדערגעלאזט זיין אפטיילונג. דאס זעלבע האבן, לויט זיינע הערטער, אויך אנדערע אטאמאנען געטאן - פאנאנדערגעלאזט די מענשן און דאס געהער באהאלטען. צוריק מיט א חדש איז געווען א צוזאמענפאר פון אטאמאנען, אויף העלכען ס'אחו באשלאסן געווארן גאר נישט טאן איצט, וויל דער פריילינג איז נאכהענט, און ס'הויבט זיך אן די ארבעט אויף די פעלדער. ס'איז אויך באשטימט געווארן צו הארטן אויף דירעקטיווען פון דער רעגירונג פון יענער צייט גרעניץ, און צוליב דעם איז ער, מארדאליעוויטש,

קאמאנדירט געהארן קיין קאמענעץ-פאדאלסק.

דערביי האט מארדאלעוויטש געהיזן א רעזאלווציע מיט א מאנדאט. די חתימה אויפן מאנדאט איז געהען ניט קיין קלארע, אויפן שטעמפל האט מען

געקענט איבערלהנען: *Успірауби. Навіжачиці Колективі на Вкраїні*
מארדאלעוויטש האט נאך מיטגעטיילט, אז לויט דעם אויפטראג, האט ער האט באקומען, דארף ער זיך אינפארמירן אין די רעגירונגס-קריזן, אזוי אויך אין די פארטייאישע צענטערן העגן די הערשענדע אלגעמיינע שטימונגן, פלענער, אריענטאציעס.

שאדלון האט אים אויפן ארט באקאנט מיט די פראגען, האט האבן דע-מאלט אינטערעסירט די אוקראינישע מלוכה-שווער. די צענטראלע פראגע איז געהען העגן שליסן א אפמאך מיט פוילן און העגן דער מעגליכער פוילישער אקופאציע פון אוקראינע. דער שטאנדפונקט פון די אוק. סאצ.-דעמאקראטן איז געהען, לויט שאדלונגס ערקלערונג, אז דאס טאר נישט דער-לאזט זיך. שאדלון האט ערקלערט, אז די זעלבע איז די מהנונג פון די אוקר. עס-ערן, און אויך פון די ידישע סאציאליסטישע פארטייען.

דערביי האט ער זיך סומק געהען אויף מיר.

איך האב אנגעהענדעט מין גאנץ אויפמערקזאמקייט, כדי צו זעהן, האט פאר א רושם ס'מאכט אויף מארדאלעוויטשן דאס דערמאנען פון יידן אין צו-זאמענהאנג מיט אוקראינישער פאליטיק. מארדאלעוויטש האט אבער פארשטיגן לחלוטין די זאך און מיט גאר דערויף ניט רעאגירט.

אין טשך פונם געשפרעך (איך האב קיין אנטהיל ניט גענומען) איז פאר מיר קלאר געהארן, אז די "פאדסטאנצעס" זינען ניט ארגאניזירט, אז ס'זינען דא פיל שטערונגן, האט לאזן ניט אהנצוימען אין באשטימטע ראמען די סטיכישע באוועגונג, אז די "פאדסטאנצעס" להדן פון דער צוהארפטינקייט, אז זיי זינען צווישן זיך הייניג פארבונדן, אז זיי פעהלט עפעס א אידעע, אנגעזעהענע אנפירענדע פערזענליכקייטן, און אז באזונדערע אטאמאנען קאנקורירן צווישן זיך פאר דער מאכט.

די גאנצע ציט האט מען העגן יידן ניט גערעדט. אויף מיר האט געמאכט אן אהנדרוק, אז ביידע צדדים האבן בכיוון געהאלט אויסמהדן אט די טעמע. מארדאלעוויטש האט אויסגעזעהן א האלב-אינטעליגענטער, (א טיפ פון א פאלקס-לערער) ענטשיידענער, טאפפערער, אהיף אהאנטורן גריטער מענטש. דאך איז ער געהען עלעמענטאר פאליטיש ערצויגן, הי ס'איז געהען צו זעהן פון

די פראגן, האט ער האט געשטעלט בנוגע צו די געגענזעטיגע באציהונגען
פון די פארטייען, גרופירונגן, שטרעמונגן אין אוקר. פאליטישן לעבן.
איך האב זיך דעמאלט אליין געפרעגט:

- צי האלט ער דער מארקאלעהיטש געהען פעהיג אויף א פאגראם?

און איך האב דעמאלט זיך נישט געקאנט ענטפערן דערויף: "יא".
איך האב פון זיין זיט נישט געזעהן קיין שום פרינדליכע באציהונג צו יידן,
גיכער א גלייכגילטיגע, א אינדיפערענטע. די שארפע געזיכטס-שטריכן
זינען, דער פעסטער קוק אבער האבן עדות געזאגט, אז ער קען זיין אכזרי-
ות'דיג.

דער שמועס מיט שאדלונגען האט געדויערט א שעה ציט בערך. מארדא-
לעהיטש האט באקומען די ידיעות, האט האבן אים אינטערעסירט, געזאגט,
אז ער העט זיך נאך זעהן מיט די נישט-סאציאליסטישע אוקראינישע גרופן
און אז אויפן 2-טן טאג קערט ער זיך אום צוריק.

איך האב אויפן אנדערן טאג געפרעגט שאדלונגען, האט הייסט ער העגן
מארדאלעהיטשן און העגן זינען באציהונגן צו פאגראמען.

שאדלון האט געענטפערט:

- איך קען אים נישט. איך זעה אים צום ערשטן מאל. מיזאגט, אז ער
איז א באהאוטשזיניגער מענש, נישט קיין באנדיט. איך האב ביז איצט נישט
געהערט, ער זאל זיך באטהליגן אין יודישע פאגראמען.

אויסגעפרעגט און פארשריבן

י. קלינאט

בערלין, 9 יאנואר 1922.

Ромашко

К/С/К/С

2796

באמתלעס דער צייט, וואס דרייט זיך פארט ארום,
 (דער) 48 בער די פויגל ^{עס} זייט ס'זאל, וואו ער
 ס'דערן מונד צו רויפן קיין די פויגלס פון
 (41-42 קייסן) אהרן פון טעג וואו טעג,
 עס זאל זיך דערשטימט מיט און
 צו אהרן קיין זייטלעך דער צייט, וואס
 אהרן (עס זאל) זיך מיטן זיין פויגל וואו
 די (דערשטימט) אהרן פון פויגל וואו אהרן.
 דערשטימט אהרן מיט פויגל פון פויגל -
 יאר. אהרן זאל זיך פון אהרן מיט פויגל, וואס
 מיט פויגל מיט זיך פון אהרן פון אהרן
 אהרן.
~~אהרן פון אהרן פון אהרן~~
 דערשטימט זיך, מיט וואס זיך פון אהרן פון אהרן,
 זיך פון אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן
 אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן
 אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן
 אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן פון אהרן

1885

ПОГРОМЫ В КОЗЕЛЕЦКОМ УЕЗДЕ И ХАРАКТЕРИСТИКА РОМАШКО.

Разказ пострадавшего от погрома в Новой-Бассани, Г. КАНЕВСКОГО.

На горизонте Козелецкого уезда еще в минувшее лето, незадолго до отхода большевиков из Украины, появилась группа бандитов под руководством знаменитого в селе Ярославке вора и разбойника Ромашки. Ромашко, благодаря окружающим лесам в районе Ярославки, устроил себе подземные ходы и хорошо прятался. Первое выступление Ромашки выразилось в том, что в селе Ярославке он вырезал 9 евреев. В это время ушли большевики, Деникинская власть поставила себе задачей изловить Ромашку, но это ей не удалось, он прятался в лесах до появления Советской власти. Узнав, что в районе Бобровиц, Новой-Бассани и Гоголева нет Советских воинских частей, он решил сделать свое злое дело, т.е. очистить Козелецкий уезд от евреев, которых он всех именует коммунистами. И злое дело было совершено; 2-го января с.г., он убил в Бобровицах 56 человек, а 5-го января в Новой-Бассани 43 человека.

За несколько дней до погрома в Бобровицах сам Ромашко посетил Новую Бассань и, поговорив наедине с Председателем Ревкома, уехал, ничего не сделав. О чем говорил Ромашко, Председатель Ревкома не хотел сказать. Но еврейское население почувствовало, что тут что-то неладно, ибо отношение милиции изменилось, и сами крестьяне втихомолку начали поговаривать о предстоящей резне.

В воскресенье 4-го января т.е. за одни сутки раньше милиция арестовала 4 евреев без всякой причины, нанесла им сильные побои, при чем у одного оказалась пробитая прикладом голова, а у другого изрубленная рука; остальных 2 висекли. После этого поступка выяснилось, что среди милиции имеются сообщники Ромашко, которые не могли дожидаться назначенного дня, и хоть немного потешились избием 4 евреев.

Предвидя, что Новую-Бассань ожидает то же, что и Бобровицы, многие удрали, а те, которые остались, были застигнуты Ромашко, который не пощадил даже и 6-ти недельных детей.

Трудно описать ужасы резни. Бандиты ухитрялись всячески мучить свои жертвы, применяя большей частью холодное оружие. На некоторых трупах обна-

ружены 10-12 штыковых и пистолетных ран. Теперь им организована местная охрана, которая следит, чтоб уцелевшие евреи не могли вывезти свое малое имущество, во время спрятанное, а также препятствует продаже имущества на месте.

В настоящее время банда Ромашко с каждым днем разрастается и создает угрозу Советской власти в Козелецком уезде. Новая-Бассань расположена на по трактовой дороге Ромны-Киев. Через Новую-Бассань проходят ежедневно на Киев подводы со всякого рода провизией, теперь же из-за оперирующей по этому пути банды Ромашко, которая отбирает у крестьян провизию, многие боятся рисковать, и подвоз со стороны Новой-Бассани заметно уменьшился. Крестьяне Новой-Бассани со дня на день ожидают прихода большевистского отряда для ликвидации банды Ромашко, создающей угрозу всему Козелецкому уезду и ближайшим м-кам Полтавской губ.

Сам Ромашко простой парень деревенский. На одной руке у него не хватает 3 пальцев, которые отрублены ему во время одного воровского набега.

Шутко подумать до чего дожило еврейство, когда каждая ничтожная и темная личность в состоянии уничтожить до основания 5-6 местечек с 10-ти тысячным населением. (2)

Г. КАНЕВСКИЙ.

2804

ל' ב' ית' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"ל י"לא י"לב י"לד י"לה י"לו י"לז י"לח י"לט י"מ י"מא י"מב י"מג י"מד י"מה י"מו י"מז י"מח י"מט

י"נ י"נא י"נב י"נג י"נד י"נה י"נו י"נז י"נח י"נט י"ס י"סא י"סב י"סג י"סד י"סה י"סו י"סז י"סח י"סט

י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"ל י"לא י"לב י"לד י"לה י"לו י"לז י"לח י"לט י"מ י"מא י"מב י"מג י"מד י"מה י"מו י"מז י"מח י"מט

י"נ י"נא י"נב י"נג י"נד י"נה י"נו י"נז י"נח י"נט י"ס י"סא י"סב י"סג י"סד י"סה י"סו י"סז י"סח י"סט

י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"ל י"לא י"לב י"לד י"לה י"לו י"לז י"לח י"לט י"מ י"מא י"מב י"מג י"מד י"מה י"מו י"מז י"מח י"מט